

Pientuotantoeläimet osaksi lastensuojelun avohuollon asiakastyötä

Eläinavusteisen toiminnan kehittäminen Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:lle

Elke Maatsalo

Opinnäytetyö

Joulukuu 2022

Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma

Maatsalo, Elke

Pientuotantoeläimet osaksi lastensuojelun avohuollon asiakastyötä. Eläinavusteisen toiminnan kehittäminen Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:lle

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Joulukuu 2022, 64 sivua.

Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Luonto- ja eläinavusteisten menetelmien hyvinvointivaikutukset ovat olleet viime vuosina laajasti esillä, ja menetelmien käyttö on herättänyt laajaa kiinnostusta palveluntuottajissa. Vakiintuneempien hevos- ja koira-avusteisten menetelmien rinnalla on myös muiden eläinten, mm. pientuotantoeläinten hyödyntäminen kasvattanut suosiotaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää pientuotantoeläimiä hyödyntävä eläinavusteinen palvelu Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:n asiakkaille, joka palvelisi niin lastensuojelun asiakkaiden kuin yrityksen sekä työntekijöiden tarpeita. Työ toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä, jossa tutkimuskysymykset johdettiin yrityksen palveluiden kehittämistarpeista. Kehittämistyön painotus oli toimintaympäristön suunnittelussa ja perustamisessa, sekä toiminnan testaamisessa.

Kevään 2019 aikana perustettiin kesäeläinpiha yrityksen käytössä olevaan paikkaan, jonne hankittiin lampaita, kanoja, ankoja sekä kaneja. Kesän 2019 aikana eläinavusteiseen toimintaan osallistui yhteensä 21 lastensuojelun asiakasta sekä 7 Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:n työntekijää. Toteutuksen arvioimiseksi kerättiin asiakaspalaute kesän lopulla.

Asiakaspalautteen sekä tehtyjen havaintojen pohjalta todettiin, että palvelun toteutus oli onnistunut, ja vaikka kehitettävääkin jäi, sekä työntekijöiltä että asiakkailta saatu palaute oli positiivista. Uusi eläinavusteinen palvelu vastasi asetettuihin tavoitteisiin hyvin ja toimintaa jatkettaisiin tulevana kesinä pääpiirteittäin samanlaisena.

Avainsanat (asiasanat)

Green Care, eläinavusteiset menetelmät, pientuotantoeläin, lastensuojelu

Maatsalo, Elke

Incorporating small farm animals in child protection work. Developing an animal assisted activity for Social Services Kelopuu Oy

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, December 2022 , 64 pages.

Bachelor's Degree Programme in Agricultural and Rural Industries. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Animal assisted interventions and their positive impacts on human wellbeing have been widely discussed over the last years and the use of these methods has aroused vast interest among service providers. In addition to more established methods like horse and dog assisted interventions, the use of other animals such as small farm animals has grown in popularity.

The aim of this thesis was to develop an animal assisted service, utilizing small farm animals, for the clients of Social Services Kelopuu Oy. The goal was to be able to meet the needs of the clients of child protection, the company itself, and its employees. The study was conducted as a research development work, with the research questions based on the appropriate needs of the company. The emphasis of this thesis was on planning and establishing an operating environment, and to test the implementation of the service.

In the spring of 2019, a summer animal yard was established and populated with sheep, hens, ducks and rabbits at a suitable location available to the company. During the summer of 2019, a total of 21 clients under child protection as well as seven employees of Social Services Kelopuu Oy participated in the animal assisted service. To evaluate the service, client feedback was collected at the end of the summer.

Based on the feedback and the observations made it was concluded that the implementation had been successful, and although there was still room for improvement, feedback from both the employees and the clients was positive. The new animal assisted service met the set goals well and would be carried out in a similar manner over the following years.

Keywords/tags (subjects)

Green Care, animal assisted interventions, small farm animal, child protection

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Green Care	5
2.1	Taustaa	5
2.2	Voimaa ja Hoivaa.....	6
2.3	Green Care-toiminnan edellytykset ja keskeiset elementit.....	7
2.3.1	Perusedellytykset.....	8
2.3.2	Peruselementit	9
2.3.3	Laatumerkki	10
2.4	Toimintaa säätelevät lait ja asetukset.....	11
2.5	Green Care toimintaympäristöt ja menetelmät	12
2.5.1	Eläinavusteiset menetelmät Suomessa	13
2.5.2	Eläinavusteisten menetelmien vaikutukset.....	14
2.5.3	Eläinavusteisuus lastensuojelun avohuollon menetelmänä	15
3	Pientuotantoeläimet Green Care toiminnassa	16
3.1	Lampaat.....	17
3.2	Siipikarja	21
3.2.1	Kanat	21
3.2.2	Ankat.....	24
3.3	Kanit	25
3.4	Eläinten hankinta ja luvat.....	28
4	Eläinavusteisen toiminnan kehittäminen	28
4.1	Tutkimuksellinen kehittämistyö.....	28
4.1.1	Tutkimuskysymykset ja tavoitteen määrittely	29
4.1.2	Suunnitteluvaihe ja organisointi.....	29
4.1.3	Toteutus.....	31
4.1.4	Kehittämistyön päättäminen ja arviointi.....	31
4.2	Eettisyys ja luotettavuus	32
5	Toimintaympäristön valmistelu ja toiminnan testaaminen	35
5.1	Kanat ja ankat.....	35
5.2	Lampaat.....	36
5.3	Kanit	37
5.4	Eläinten hankinta ja luvat.....	38
5.5	Eläinten saapuminen tilalle ja sopeutuminen ihmisiin ja toisiinsa	39
5.6	Turvallisuuden ja eläinten soveltuvuuden arviointi.....	42

5.7 Toiminnan toteutus - Lasten ja nuorten tapaamiset tilalla kesällä 2019	42
5.7.1 Tapaamisten sisältö ja kulku	42
5.7.2 Tapaamisten tavoite	44
6 Asiakaspalaute	44
6.1 Asiakaskyselyn vastaukset.....	44
7 Pohdinta.....	53
Lähteet	58
Liitteet	62
Liite 1. Asiakaspalautekysely.....	62

Kuviot

Kuvio 1. Green Care jaotellaan Hoivan ja Voiman palveluihin	7
Kuvio 2. Green Care toimintatapa	8
Kuvio 3. Green Care menetelmät.....	13
Kuvio 4. Projektityön lineaarinen malli	29
Kuvio 5. Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:n arvot	33
Kuvio 6. Kanalan sisustusta.	35
Kuvio 7. Koko laidun sekä kaneille rajattu ala.....	36
Kuvio 8. Lampaiden katos ja heinähäkki	37
Kuvio 9. Laidunhäkki valmistumassa. Laidunhäkin sivut verkotettiin tiheäsilmäisellä rappausverkolla.....	38
Kuvio 10. Karitsat tutustuvat laitumeen ja toisiinsa.	39
Kuvio 11. Ankat kylpemässä.....	40
Kuvio 12. Lola seuraamassa kukon ja kanojen puuhia.....	40
Kuvio 13. Kanin poikaset ruokailemassa.....	41
Kuvio 14. Lola oli aina valmis pallopeleihin	41
Kuvio 15. Taidetuokio	43
Kuvio 16. Hetkiä lampaiden seurassa	43
Kuvio 17. Vastaajien sukupuoli (N=21)	45
Kuvio 18. Vastaajien ikä (N = 21).....	45
Kuvio 19. Kuinka monta kertaa vastaaja on käynyt Kelopuun kotieläinpihalla (N = 21)	46
Kuvio 20. Oliko vastaaja lähtenyt mielellään kotieläinpihalle (N = 21)	46
Kuvio 21. Mihin aktiviteetteihin asiakkaat osallistuivat (N = 21).....	47
Kuvio 22. Asiakkaiden kokemus kanoista (N = 21).....	48
Kuvio 23. Asiakkaiden kokemus lampaista (N = 21)	48

Kuvio 24. Asiakkaiden kokemus ankoista (N = 21)	49
Kuvio 25. Asiakkaiden kokemus kaneista (N = 21).....	49
Kuvio 26. Asiakkaiden kokemus koirasta (N = 21)	50
Kuvio 27. Asiakkaiden kokemus turvallisuudesta eläinten läheisyydessä (N = 21)	50
Kuvio 28. Olivatko asiakkaat saaneet riittävästi ohjeistusta (N = 21).....	51
Kuvio 29. Toivoivatko asiakkaat pääsevänsä uudelleen tilalle (N = 21)	51
Kuvio 30. Oliko asiakas kiinnostunut kummieläimestä (N = 21).....	52

Taulukot

Taulukko 1. Kaniinin pitopaikan vähimmäiskoko.....	27
--	----

1 Johdanto

Luonnon ja eläinten tuomat hyvinvointivaikutukset ovat olleet laajasti esillä viime vuosina ja niiden vaikuttavuudesta saadaan jatkuvasti uutta tutkimusnäyttöä sekä kokemusperäistä tietoa. Vuonna 2021 voimaan tulleen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman yhtenä teemana on luontoon perustuvan hyvinvoinnin edistäminen ja palveluliiketoiminnan kehittäminen. Teemaan sisältyviksi toimenpiteiksi on nostettu yrittäjyyden mahdollisuuksien edistäminen luontoon pohjautuvaa palveluliiketoimintaa tukemalla sekä luonto- ja eläinavusteisten menetelmien laajemman käyttöönoton sosiaali- ja terveyspalveluissa. Vaikka luontolähtöiset menetelmät eivät vielä ole osa käypähoito suosituksia, ovat monet sote-alan ammattilaiset ottaneet menetelmät käyttöönsä, koska kokevat pystyvänsä niiden kautta paremmin vastaamaan asiakkaidensa tuen tarpeeseen.

Valtakunnallisesti vakiintuneiden ratsastusterapian ja koira-avusteisten menetelmien rinnalla on kasvanut kiinnostus myös tuotantoeläinten hyödyntämiseen eläinavusteisessa toiminnassa. Alpakat, kanat ja lampaat ovat esimerkiksi löytäneet tiensä vanhainkotien vierailupäiville. Kehitysvammaisille on tarjolla kuntouttavaa maatilatoimintaa. Myös opinnäytetöitä on tehty laajasti liittyen aiheeseen. Kelan julkaisussa Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio (2021) mainitaan useita tutkimustuloksia eläinavusteisten menetelmien vaikutuksista, joita ovat esimerkiksi aleneva stressitaso, oksitosiini- eli mielihyvähormonitason nousu, vuorovaikutuksen ja tarkkaavaisuuden kehittyminen sekä impulssien hallinnan tehostuminen mm. ADHD-häiriön kanssa elävillä lapsilla. Lastensuojelun palveluissa on havaittu eläimen läsnäolon voineen olla jopa ratkaiseva tekijä asiakkaan ja työntekijän välillä, jota ilman vuorovaikutusta ei olisi syntynyt.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää pientuotantoeläimiä hyödyntävä eläinavusteinen toimintamalli lastensuojelun avohuollon palveluita tuottavalle yritykselle. Toimeksiantajana työlle toimi Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy, jolle luontoyhteyden vaaliminen on ollut keskeinen arvo yrityksen perustamisesta, vuodesta 2016, lähtien (Kelopuu N.d.). Keskeisimpinä palveluina yrityksessä ovat ammatillinen tukihenkilötoiminta sekä tehostettu perhetyö. Yrityksessä oli noussut tarve kehittää matalan kynnyksen luontolähtöinen palvelu, joka palvelisi asiakkaita, mutta tukisi myös työntekijöiden jaksamista, jonka kustannukset olisivat kohtuulliset ja jota voisi toteuttaa myös ryhmämuotoisena. Aiempina toimintamuotoina yrityksessä olivat olleet mm. laavuretket sekä työntekijöiden koirien mukana olo työskentelyissä. Nyt haluttiin selvittää, soveltuisivatko maatilaympäristö ja tuotantoeläimet toimintaan. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena kehittämistyönä,

jossa yhteistyötahoina toimivat Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy ja opinnäytetyön tekijä. Työn tuloksena perustettiin yrityksen käytössä olevalle kesäasunnon pihapiiriin kesäeläinpiha, jossa kesän 2019 aikana toteutettiin eläinavusteista toimintaa lastensuojelun asiakkaille. Tutkimuksen aikana toimintaan osallistui 21 asiakasta ja 7 työntekijää.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa perehdytetään lukija sekä Green Care-toiminnan, että lastensuojelun avohuollon perusteisiin. Green Care-toiminnassa keskitytään eläinavusteisiin menetelmiin ja lastensuojelussa avohuollon palveluihin. Näiden lisäksi perehdytään pientuotantoeläimien lajikuvaus- ja hoidon perusteisiin. Lopuksi tarkastellaan toimintaa säätelevää lainsäädäntöä. Toteutus-osiossa käydään läpi vaihe vaiheelta toimintaympäristön valmisteluprosessi sekä kehittämistyön tuloksena syntyneen toiminnan toteutus ja asiakaspalaute. Pohdinta-luvussa tarkastellaan ja arvioidaan työn tuloksia sekä esitellään kehitysehdotuksia.

2 Green Care

Green Care -konseptilla tarkoitetaan luontoon ja maaseutu ympäristöön liittyvää ammatillista toimintaa, jonka tavoitteena on edistää ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua (Mitä on Green Care? N.d.). Green Care käsittää monenlaisia eläin- ja luontoavusteisuuden menetelmiä, joita ovat esimerkiksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta, ratsastusterapia, eläinavusteinen toiminta, maatilojen kuntouttava toiminta, puutarhatoiminta sekä muita luontoelementtejä hyödyntävät menetelmät. Green Care ei ole itsessään erillinen palvelu, vaan ennemminkin palvelun tuottamisen orientaatio tai työote (Lipponen 2019).

2.1 Taustaa

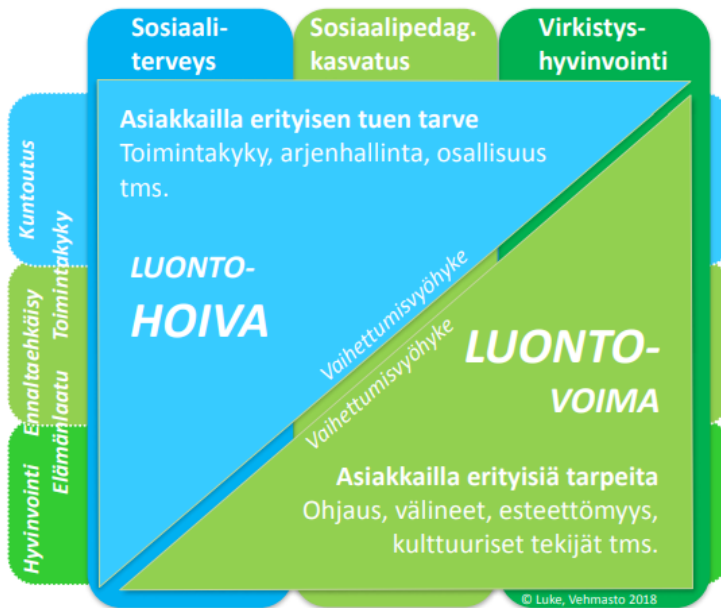
Green Care -konseptin juuret ovat olleet maatalousammattilaisten tarpeissa kehittää uudenlaisia palvelumuotoja maatalouden oheen (Suopanki 2011, 6). Varhaisia merkintöjä eurooppalaisesta Green Care -toiminnasta on jo 1300-luvulta, jolloin henkisesti yllirasittuneet pyhiinvaeltajat kokoontuivat Belgian Geelín maaseutukylään. Kylään saapuneita vieraita hoivattiin luontoympäristön mahdollisuuksia hyödyntäen. Nykyään Belgian Flandersin alueella on noin 140 Green Care -palveluita tarjoavaa tilaa. (Salovuori 2020, 6.) Hollannissa Green Care maatiloja oli 2000-luvun alussa kaikkiaan 430, ja määrä on ollut kasvussa (Elings, M. & Hassink, J. 2006, 163). Monet Green Care

maatilat ovat perinteisiä maatiloja pienempiä ja voivat siten tarjota laajan kirjon erilaisia aktiviteetteja sekä merkityksellistä työtä erilaisille asiakasryhmille. Norjassa esimerkiksi maatilojen ja koulujen tekemä yhteistyö, jossa maatilaympäristöä käytetään opetuksessa, on yleistä (Roos 2011).

Myös Suomessa on ollut luonnon hyvinvointivaikutuksista hiljaista tietoa jo kauan, eikä luontoympäristöjen käyttö hoitotyön tukena ole Suomessa uusi asia. Esimerkiksi psykiatriset sairaalat on perinteisesti ollut tapana sijoittaa maaseutu ympäristöön ja mäntykankaiden raikasta ilmaa on pidetty tuberkuloosipotilaille hyödyllisenä. Kokemuksellisen tiedon tueksi on alkanut ilmaantua luonnon hyvinvointivaikutuksia todentavaa tutkimustietoa, joka on vauhdittanut luontoavusteisen toiminnan uutta kasvua. (Salovuori 2020, 3.) Luonnon mahdollisuuksiin terveyden ja hyvinvoinnin tuottamisessa on perehdytty erityisesti viime vuosikymmenen aikana laajemmin Green Care -konseptin rantauduttua Suomeen vuonna 2008 (Lilja, T., Yli-Viikari, A., Heikkilä, K., Kivinen, T., Kirveennummi, A. & Rantamäki-Lahtinen, L. 2008, 1; Suomi, A. & Juusola, M. 2016, 30.). Vuonna 2010 perustettiin Green Care Finland ry ja Green Caren ympärillä on sittemmin toteutettu useita hankkeita ja projekteja.

2.2 Voimaa ja Hoivaa

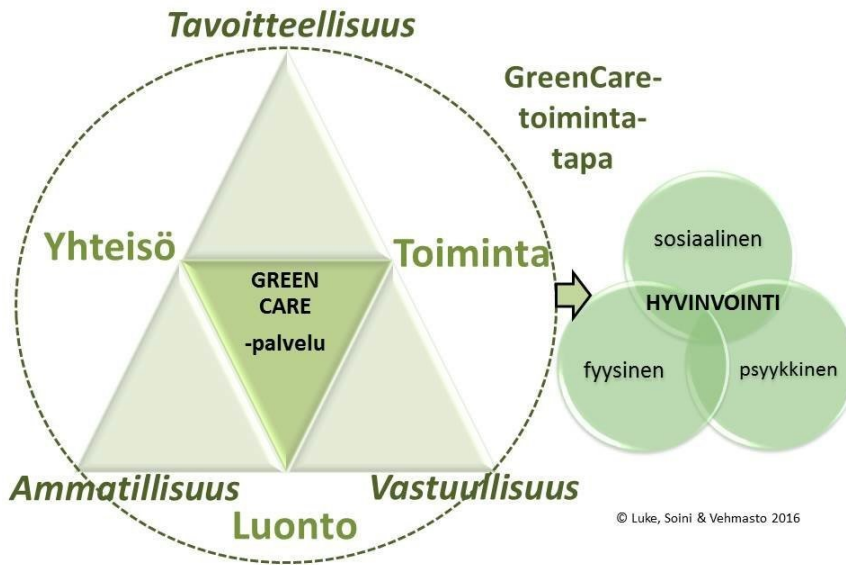
Green Care palvelut jaetaan kahteen ryhmään, LuontoVoiman ja LuontoHoivan palveluihin (Kuvio 1). Palvelut eroavat toisistaan järjestämisvastuun, asiakasryhmien, -tavoitteiden ja palveluntuottajien koulutusvaatimusten osalta. Molempien ryhmien palveluiden peruselementit ja edellytykset ovat samat. LuontoVoiman palveluihin kuka tahansa voi hakeutua asiakkaaksi. Niiden tavoitteena on tuottaa virkistäviä luontoelämyksiä ja hyvinvointia ylläpitäviä ja stressiä lievittäviä kokemuksia. Esimerkiksi työssäkäyvien jaksamisen tukemiseen tai ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseen tähtäävät palvelut sekä koulujen luonto- ja maatilaretket kuuluvat LuontoVoiman piiriin. LuontoVoiman palveluita tuottavalta ei vaadita sosiaali- ja terveysalan koulutusta. Sitä vastoin LuontoHoivan palveluntuottajalla sosiaali- ja terveysalan koulutus on toteuduttava joko suoraan tai yhteistyökumppanin kautta. LuontoHoivan palveluita voidaan käyttää terapian tai kuntoutuksen yhteydessä ja ne tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön alaisuudessa. (Suomalainen Green Care, 2022.)

Kuvio 1. Green Care jaotellaan Hoivan ja Voiman palveluihin (Suomalainen Green Care 2018)

2.3 Green Care-toiminnan edellytykset ja keskeiset elementit

Suomalaista Green Care-toimintaa ohjaavat sille laaditut eettiset ohjeet, joita ovat luonnon arvostaminen, vastuullisuus, eläinten kunnioittaminen ja suojeleminen, ammatillisuus, menetelmien tavoitteellinen käyttö, laatu ja turvallisuus, yhteistyö toimijoiden kesken, asiakassuhde, ihmisoikeuksien ymmärtäminen ja hyväksyminen sekä luottamuksellisuus (Suomi A. & Juusola, M. 2016, 98-99). Näiden lisäksi Green Care-toiminnalle on määritelty keskeiset elementit sekä edellytykset (kuva 2), joita myös eettiset periaatteet sivuavat. Green Care-toiminnan peruselementit ovat luontopuustaisuus, kokemuksellisuus ja osallisuus. Näitä elementtejä yhdistelemällä syntyvät Green Care-toiminnan hyvinvointivaikutukset. Kuitenkaan mikä tahansa luontoelementti, toiminta tai yhteisö ei automaattisesti lisää hyvinvointia, vaan tärkeä merkitys on ohjaajan osaamisella. Onkin hyvä miettiä, miten Green Care-palvelu poikkeaa muusta tavoitteellisesta luontotoiminnasta ja mikä tekee palveluympäristöstä Green Care-ympäristön. Peruselementtien käytön suunnittelussa tulisi myös ilmetä miten Green Care-toiminnan perusedellytykset, tavoitteellisuus, ammatillisuus ja vastuullisuus, toteutuvat. (Suomalainen Green Care 2018, 4-9.)

Kuvio 2. Green Care toimintatapa (<http://www.gcfinland.fi/green-care-/>)

2.3.1 Perusedellytykset

Tavoitteellisuus

Tavoitteellisuudella tarkoitetaan palvelun tavoitteiden määrittelyä ja niiden toteutumisen seuraamista. Tavoitteellisuus on tärkeä osa toiminnan laadunhallintaa. Tavoitteet määritellään tilannekohtaisesti, joko asiakasryhmittäin tai yksilöllisesti, palvelusta ja kohderyhmästä riippuen. LuontoVoiman usein kertaluontoisissa palveluissa luontokokemuksilla voidaan tavoitella esimerkiksi stressin lievittymistä tai voimavarojen elpymistä. Pitkäkestoisempia hyvinvointivaikutuksia tavoitellaan erilaisin motivoinnin ja ohjauksen keinoin, esimerkiksi tukemalla omaehtoisten luontokokemusten jatkumista palvelun jälkeenkin. LuontoHoivan yleensä pitkäjänteisillä ja säännöllisillä palveluilla tavoitellaan asiakkaan kuntoutussuunnitelman mukaisia asioita, esimerkiksi terveyden, toimintakyvyn tai arjen hallinnan vahvistumista. LuontoHoiva-palveluiden tuottajan on dokumentoitava palvelun toteuttaminen ja arvioitava tavoitteiden saavuttamista. (Suomalainen Green Care 2018, 11.)

Ammatillisuus

Ammatillisuuteen sisältyvät palvelun tarjoamisen vaatima ammattipätevyys sekä luontoperustaisen toimintatapojen ohjausosaaminen. Vain asianmukaisen koulutuksen saanut henkilö voi toteuttaa LuontoHoivan sisältämiä terapiapalveluita. Yhdellä henkilöllä ei kuitenkaan tarvitse olla kaikkea vaadittavaa osaamista, vaan osaamista on mahdollista täydentää joko yhteistyön tai verkostoitumisen avulla. Green Care-palveluja on mahdollista tuottaa siten, että toisella palvelun tuottajista on vaadittava hoiva-alan koulutus ja toisella esimerkiksi eläinalan koulutus. LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatumerkkejä varten ohjaajan luontoharrastuneisuus tai kokemukset eivät pelkästään riitä osaamisen osoittamiseen. (Mts. 12.)

Vastuullisuus

Green Care-toiminnan vastuullisuus syntyy arvoista, jotka ovat puolestaan tiiviissä yhteydessä eettisiin periaatteisiin. Vastuullisuus voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen. Luontosuhteen osa-alue käsittää ympäristövastuullisuuden periaatteita ja luonnon elvyttävyyden ja luontosuhteen arvostamisen. Asiakassuhteen osa-alueeseen kuuluvat sosiaalisen vastuullisuuden ja asiakasvastuullisuuden periaatteet. Näihin lukeutuvat mm. ihmisoikeuksien kunnioittaminen, tasavertaisuus ja itsemääräämisoikeus, palvelun luottamuksellisuus, asiakaslähtöisyys sekä asiakkaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Yhteiskuntavastuullisuuden osa-alue käsittää palvelun ammatillisuuteen, tavoitteellisuuteen ja kokonaisvastuullisuuteen liittyviä periaatteita, joita ovat aiemmin mainittujen lisäksi mm. lainsäädännön tuntemus, menetelmien vastuullinen käyttö, laadun ja vaikuttavuuden arviointi, henkilöstön hyvinvointi ja turvallisuus sekä vastuu Green Care-toiminnan arvostuksen lisäämisestä omalla yhteiskuntavastuullisella toiminnalla. (Mts. 14.)

2.3.2 Peruselementit

Luonto

Green Care -palveluissa luonto on toiminnan perusta ja tavoitteellisesti ihmisen hyvinvointia ylläpitävä ja edistävä elementti. Luonto ei ole siis ainoastaan tausta, jossa toiminta ja vuorovaikutus tapahtuu. Green Care-toiminnassa hyödynnettävä luontoelementti ei rajaudu tiettyyn luontoympäristöön, vaan voi tarkoittaa esimerkiksi erilaisia metsäympäristöjä, puutarhoja tai puistoja,

maatilaa eläimiseen tai esimerkiksi luonnon materiaalien tuomista sisätiloihin. Keskeistä on ohjattu luontokokemus, joka perustuu luonnon hyvinvointivaikutuksiin ja suunnitellaan asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseksi. (Suomalainen Green Care 2018, 9.)

Kokemuksellisuus

Luonnon mahdollistama moniaistinen kokemus on keskeinen hyvinvointia tuottava tekijä. Kokemuksellisuus antaa mahdollisuuden oppimiselle ja osallisuudelle, ja yhdistää ihmisen luontoympäristöön sekä sosiaaliseen ympäristöön. Luonnossa tapahtuva toimiminen ja kokeminen voi olla väheleistä havainnointia tai jännittävää ja virikkeellistä toimintaa. Keskeistä on asiakkaan tukeminen toiminnan kaikissa vaiheissa, jotta hyvinvointia edistävä luontoperustainen kokemus mahdollistuu. (Mts. 9.)

Osallisuus

LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirjan mukaan (Mts. 10) osallisuus tarkoittaa, että ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta, hän tulee kuulluksi ja kunnioitetuksi omana itsenään ja voi vaikuttaa asioiden kulkuun. Yhteisö, mielekäs tekeminen, mieleinen paikka tai eläimet voivat olla Green Care-palveluissa osallisuuden tunteen mahdollistavia tekijöitä. Tärkeässä roolissa on salliva ohjaus, jolloin jokainen voi osallistua omana itsenään ja omien voimavarojensa puitteissa. Osallisuuden kokemuksen myötä toiminnan vaikuttavuus kasvaa.

2.3.3 Laatu

Green Care -palveluntuottajan on tietyin ehdoin mahdollista hakea palvelulleen Green Care -lautulautakunnan myöntämää Luonto Voima- tai Luonto Hoiva -laatu-merkkiä. Laatu-merkillä toimija osoittaa palvelunsa laatutyöpanoksen ja monitasoisen laadunhallinnan. Tärkeitä ovat myös oman ammattialansa eettisten periaatteiden tuntemus ja toteuttaminen sekä Green Care menetelmiin liittyvien erityisriskien tunnistaminen ja ennaltaehkäisy ja sitä varten laadittu turvallisuusasiakirja. (Laatu N.d.)

2.4 Toimintaa säätelevät lait ja asetukset

Green Care-palveluihin sovellettavien lakien tarkoitus on varmistaa, että toiminnassa osapuolina olevien ihmisten ja eläinten hyvinvointi ja hyvä kohtelu on turvattu. Vihreän Hoivan piiriin lukeutuviin eläinavusteisiin palveluihin sovelletaan eläinsuojelulakia sekä palveluntuottajasta riippuen sosiaalihuoltolakia sekä lastensuojelulakia. Ammatillisessa Green Care -toiminnassa tulee noudattaa sille määriteltyjen lain asetusten lisäksi Green Care -toiminnalle säädettyjä laatuvaatimuksia ja eettisiä edellytyksiä.

Eläinsuojelulaki

Eläinsuojelulain tarkoitus on suojella eläimiä kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta, sekä edistää niiden hyvinvointia ja hyvää kohtelua. Eläinsuojelulaissa määritellään yleiset eläinten pitämiseen ja kohtelemiseen liittyvät velvoitteet. Tarkemmat eläinlajikohtaiset säännökset on annettu erillisissä asetuksissa. (L 247/1996.)

Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulakiin sisältyvät tavoitteet luonnon monimuotoisuuden, luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaalimisesta, luonnonvarojen kestävästä käytöstä sekä luonnontutkimuksen edistämisestä. Edellä mainittujen kohtien lisäksi tavoitteeksi on määritelty luonnontuntemuksen ja yleisen luonnonharrastuksen lisääminen. (L 1096/1996, §1.) Luonnonsuojelulaki velvoittaa noudattamaan esimerkiksi rauhoitettuja kasveja koskevaa poimintakieltoa sekä rauhoitettuja eläinlajeja koskevia määräyksiä.

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain ensisijainen tarkoitus on edistää sekä ylläpitää yleistä hyvinvointia, sosiaalista turvallisuutta sekä osallisuutta turvaamalla kaikille yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät palvelut (L 1301/2014, §1). Laissa todetaan, että hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisten on seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen

kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Palvelut on toteutettava ilman syrjintää, laadukkaasti ja siten, ettei asiakkaan vakaumusta, yksityisyyttä, eikä ihmisarvoa loukata. (Mt. §9 - §30.)

Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain tarkoitus on turvata lapsen oikeuksien toteutuminen, joita ovat turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä erityinen suojelu. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien toimien tavoitteena on ehkäistä varsinaisen lastensuojelun tarve sekä ehkäistä ongelmien syntymistä ja pahenemista. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Viranomaisten on tarpeen vaatiessa tuettava vanhempia ja huoltajia kasvatustehtävässä tarjoamalla apua riittävän varhain ja ohjaamalla lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelu on lapsi- ja perhekohtaista, jota toteutetaan teemmällä asiakassuunnitelma ja järjestämällä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, mikäli lapsen etu ei muuta vaadi. (L 417/2007, 1§ - 4§.)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus saada kunnioittavaa ja laadultaan hyvää kohtelua. Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määritellään mm. asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet, sekä salassapitoa, vaitiolovelvollisuutta sekä tietojen luovuttamiseen liittyvät velvoitteet. (L 812/2000.)

2.5 Green Care toimintaympäristöt ja menetelmät

Green Care toiminta voi tapahtua monenlaisissa luontoympäristöissä, kuten puutarhassa, kaupunkien luontoympäristöissä, metsässä, vesistöympäristössä, eläinavusteisesti tai maatilalla. Rakennetussa ympäristössä on myös mahdollista toteuttaa luontoperustaista toimintaa hyödyntämällä luontomateriaaleja, virtuaalista luontoa tai aistihuoneita. Sisäkasvien, ikkunanäkymän, äänimaisen, luontokuvien, videoiden tai virtuaalitekniikan välityksellä on mahdollista saavuttaa luonnon hyvinvointivaikutuksia. (Suomalainen Green Care 2022.)

Green Care palveluihin lukeutuu laaja kirjo erilaisia luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä (Kuvio 3). Karkeasti jaoteltuna menetelmät voidaan ryhmitellä eläin-, maatala-, puutarha- ja luontoavusteisiin menetelmiin, joita voidaan yhdistellä palveluiden sisällä. Ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, puutarhaterapia, palvelutalojen terapeuttiset pihat, seikkailukasvatus sekä koirien käyttö kuntoutuksessa ja kasvatuksessa ovat Suomessa yleisimpiä käytössä olevia menetelmiä. Kaikkia luontolähtöisiä toimintamuotoja yhdistää tavoite asiakkaan aktivoitumisesta ja voimaantumisen oman elämänsä selviytyjänä. Green Care menetelmät ovat erityisen sopivia asiakkaille, joiden kanssa puheeseen ja keskusteluun perustuvat tukimuodot eivät ole riittäviä. (Menetelmät N.d.; Yli-Viikari, Porthén, Mäkinen, Pohjola-Stenroos, Rutanen & Kattilakoski 2022).

Kuvio 3. Green Care menetelmät (Menetelmät N.d.)

2.5.1 Eläinavusteiset menetelmät Suomessa

Suomessa on 2000-luvulta asti käytetty eläinavusteisia menetelmiä enenevässä määrin osana sosi- ja terveydenhuollon palveluja ja koulutusta. Eläinavusteinen toiminta on Suomessa kaiken kaikkiaan vilkasta ja alan järjestöjen organisoimaa (Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? 2021, 8). Ratsastusterapia on toiminta- tai fysioterapeutin toteuttamana ollut jo vuodesta 1991 osa Kelan lääkinnällisen kuntoutuksen palveluvalikoimaa. Kaverikoiratoiminta tuli vuonna 2001

osaksi Kennelliiton toimintaa. Eläinavusteisissa menetelmissä voidaan hyödyntää hevosen ja koiran ohella myös monia muita lemmikki- ja tuotantoeläimiä eikä toiminta rajoitu vain ammattilaisten toteuttamaksi. Kaikessa eläinten kanssa tapahtuvassa Green Care toiminnassa keskeinen edellytys on eläimen soveltuvuus toimintaan ja eläimen hyvinvoinnista huolehtiminen. Vain terve, virkeä ja tasapainoinen eläin voi olla tukena asiakkaiden kuntoutumisessa ja virkistymisessä.

Eläinavusteiset menetelmät jaotellaan eläinavusteiseen toimintaan (Animal Assisted Activity, AAA) ja eläinavusteiseen terapiaan (Animal Assisted Therapy, AAT). Eläinvierailuilla voidaan käydä piristämässä esim. laitoksissa asuvien arkea. Eläinavusteisessa toiminnassa voi olla mukana monenlaisia eri eläimiä: esimerkiksi kissoja, koiria, lampaita, kanoja tai alpakoita. Eläinavusteinen toiminta antaa virikkeitä ja se tukee ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Terapia on kyseessä silloin, kun terveys- tai sosiaalialan koulutuksen saanut terapeutti käyttää työssään eläimiä apuna ja hoidettavalla on jokin diagnoosi. Hoidolla on tällöin tavoite, jonka edistymistä seurataan järjestelmällisesti. (Eläinavusteiset menetelmät N.d.)

2.5.2 Eläinavusteisten menetelmien vaikutukset

Eläimillä on tutkitusti monenlaisia positiivisia vaikutuksia ihmisten terveyteen. Ihmisen stressihormonin eli kortisolin taso sekä sydämen syke ja verenpaine alenevat eläimen kanssa vuorovaikutuksessa olemisen seurauksena. Tämän lisäksi ihmisen mielihyvähormonin eli oksitosiinin taso nousee. Oksitosiini lieventää pelkojen ja ahdistuksen vaikutuksia. (Casey, J. & Csiernik, R. 2018.) Eläinavusteiset menetelmät voivat myötävaikuttaa itsetunnon, vastuuntunnon sekä tarkoituksellisuuden tunteen kohentumiseen (Berget, B., Ekeberg, Ø. & Braastad, B. O. 2008). Autismikirjon (ASD) lapsilla vuorovaikutus eläimen kanssa mallintaa samaistumista muiden lasten ja aikuisten tunteisiin ja voi näin lisätä vuorovaikutusta ihmisten kanssa. Terapiatilanteessa eläimen läsnäolo edistää vuorovaikutusta terapeutin kanssa ja voi auttaa häiriön diagnosoinnissa. Käyttäytymisterapian vaikutusten on havaittu tehostuvan eläinavusteisten menetelmien myötä aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöiden (ADHD) kanssa elävillä lapsilla. Lasten tarkkaavaisuuden ja impulssien hallinnan on myös havaittu lisääntyvän. Opetustilanteissa on havaittu, että lasten, joilla on erilaisia kehityshäiriöitä, sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmia tai oppimisvaikeuksia, kommunikoivat herkemmin ja saavat sosiaalista tukea eläimestä. Eläinavusteisten menetelmien käyttö osana psykiatristen häiriöiden hoitoa voi tehostaa hoitoon sitoutumista ja motivoitumista sekä nopeuttaa hoitoprosessia. (Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? 2021, 21.)

Eläinavusteisten menetelmien hyvinvointivaikutukset ovat monenlaisia. Jo pelkällä eläimen läsnäololla voi olla ihmiselle rauhoittavia vaikutuksia. Läsnäolo, kosketus ja läheisyys tuovat lohtua ja turvaa: eläin voi tarjota tukea myös silloin, kun ihmissuhteissa on vaikeuksia. Vuorovaikutus eläimen kanssa tapahtuu kehonkielellä, joka on sanallista vuorovaikutusta aidompaa ja suurempaa. Eläin ei arvioi eikä luokittele ihmisiä. Eläin ei myöskään siirry ajattelun avulla menneeseen ja tulevaan ihmisen tavoin, vaan on aidosti läsnä tässä ja nyt. Eläimistä huolehtiminen ja sen tuoma rytmitys päivään on myös ihmisen hyvinvointia tukevaa, koska eläinten perustarpeet ovat samanlaiset kuin ihmisellä. Eläinavusteisiin harjoitustilanteisiin liittyy myös haasteellisuutta, joka tukee uusien asioiden kokeilua ja uuden oppimista. Green Care -yhdistyksen verkkosivuilla myös todetaan (Eläinavusteiset menetelmät N.d.), ettei eläinavusteisuus ole aina vakavaa puurtamista, vaan usein myös jaettuja ilon ja naurun hetkiä, joiden tukemana on mahdollista lähteä laajentamaan oman tekemisen rajoja.

2.5.3 Eläinavusteisuus lastensuojelun avohuollon menetelmänä

Lastensuojelun keskeinen periaate on lapsen vanhempien ja huoltajien tukeminen lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lapsen tilanteen vaatiessa viranomaisten on järjestettävä lapselle ja hänen perheelleen tarvittavia palveluja ja tukitoimia (L 417/2007, §2). Mikäli lapsen etu ei vaadi muuta, toteutetaan lastensuojelu aina ensisijaisesti avohuollon tukitoimin (Mt., 4§). Avohuollon palveluita ovat muun muassa seuraavat palvelut: tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen taloudellinen ja muu tuki (koulunkäynti, ammatin ja asunnon hankinta, työhön sijoittuminen, harrastukset, läheisten ihmissuhteiden ylläpitäminen ja muut henkilökohtaiset tarpeet), lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus sekä muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet. Lastensuojelun käsikirjan (Lastensuojelun avohuollon tukitoimet, N.d.) mukaan luettelo ei ole tyhjentävä, eikä sen tarkoitus ole rajata mahdollisia tukitoimia. Uusienkin menetelmien ja tukimuotojen kehittäminen nähdään mahdollisena, mikäli ne vastaavat lapsen ja perheen tarpeita ja sopivat kulloiseenkin yksilölliseen tilanteeseen. Myös sosiaalihuoltolain mukaisia tukitoimia voidaan järjestää lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle. Näitä ovat esimerkiksi tukihenkilötyö, vertaisryhmätoiminta sekä loma- ja virkistystoiminta. (Mt.)

Eläinavusteiset menetelmät voivat olla sosiaalialalla toimivia monenlaisissa tilanteissa. Lastensuojelun avohuollon palveluissa eläinavusteisuutta voidaan hyödyntää esimerkiksi perhetyössä tai tukihenkilötoiminnassa palveluiden yhtenä elementtinä, mikäli se koetaan asiakkaan kannalta hyödyllisenä. Keskeistä eläinavusteisen toiminnan onnistumiselle on toiminnan suunnitelmallinen hyödyntäminen osana muuta työskentelyä asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseksi. (Eläinavusteisen työskentely avopalveluissa 2021.) Eläinavusteisen toiminnan toteuttamisen edellytyksenä on, että menetelmien käytölle on esimiehen lupa ja työyhteisön tuki. Toiminnassa painottuvat työntekijöiden ammatillinen osaaminen, perustyön hallinta sekä asiakastuntemus. Ohjaajan tehtävänä on arvioida minkälainen toiminta ja minkälaiset harjoitteet ovat kullekin asiakkaalle sopivia erilaisissa tilanteissa.

3 Pientuotantoeläimet Green Care toiminnassa

Eläimiä, joita kasvatetaan tai pidetään elintarvikkeiden, villan, nahan tai turkisten tuotantoa tai muuta maataloustuotantoa varten, kutsutaan tuotantoeläimiksi (Tuotantoeläimet 2019). Tässä kehittämistyössä käytetyllä termillä *pientuotantoeläin* viitataan nautaa pienempikokoisiin tuotantoeläimiin (mm. lampaat, siipikarja ja kanit). Kaikkea eläintenpitoa, hoitoa, kohtelua ja käsittelyä säädellään eläinsuojelulaille, eläinsuojeluasteuksella, eläinkuljetuslailla sekä lopetusasetuksella. Eläinsuojeluvuorokäytöstä säädetään lisäksi eri tuotantoeläinlajeille säädetyillä asetuksilla. Näissä asetuksissa määritellään yksityiskohtaisesti muun muassa pitopaikkojen ja ulkotarhojen koon sekä eläinten hoidon, kohtelun ja käsittelyn vaatimukset. (Mt.)

Pientuotantoeläinten soveltuvuutta Green Care toimintaan on tutkittu esimerkiksi Laura Turusen (2019) opinnäytetyössä Pientuotantoeläinten soveltuvuus, koulutus ja käyttö Green Care -asiakastyössä. Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan, että pientuotantoeläimet soveltuvat Green Care -toimintaan pääsääntöisesti hyvin. Eläinavusteisessa Green Care toiminnassa yleisimmin käytettyjä pientuotantoeläinlajeja ovat lampaat ja vuohet, siipikarja ja kanit. Myös minisikojen on joillain toimijoilla. Green Care toiminnassa voidaan lähtökohtaisesti hyödyntää mitä tahansa eläinlajeja, mikäli lähikontakti eläinten kanssa ei ole välttämätön. Tällöin eläinten suhtautuminen ihmisiin ja niiden mahdollinen aggressiivisuus ei ole ehdoton kynnyskysymys. Mikäli lähikontakti eläimen kanssa on toiminnassa keskeistä, tulee eläinlajien ja yksilöiden valinta olla perusteltua. Seuraavissa luvuissa perehdytään tämän kehittämistyön kannalta keskeisten pientuotantoeläinten sekä niiden hoidon erityispiirteisiin.

3.1 Lampaat

Lammas on yksi ihmisen varhaisimmista kotieläimistä. Lammas on monipuolinen kotieläin, josta saadaan villan lisäksi mm. lihaa, maitoa ja taljoja. Lammas soveltuu lisäksi erinomaisesti hoivatyöhön. Se on luonnostaan lempeä ja sen pehmeän villan koskettaminen ja rapsuttaminen hoitaa ja rauhoittaa. (Hassinen & Tobiasson 2016, 6.) Lampaan oletetaan polveutuvan aasialaisesta muflo-nista, eli villilampaasta, josta on vuosisatojen kuluessa jalostettu satoja eri lammascarotuja. Ihmisen valinnan ja jalostustarpeiden myötä lammascarotujen koossa, villan laadussa, sarvellisuudessa sekä muissa ominaisuuksissa on suuriakin eroja. Lammas tulee toimeen hyvin vaihtelevissa maastoissa ketteryytensä ansiosta ja se pystyy hyödyntämään ravinnokseen karkeaa heinää ja puuvartisista kasveja märehkimisen ja pötsin mikrobitoiminnan ansiosta. Äkillisiä muutoksia ruokinnassa lampaan ruuansulatus ei kuitenkaan kestä. Tärkeää onkin huolehtia lampaiden oikeanlaisesta karkearehun saannista. (Mts. 9-19.)

Lampaalle lauma on elintärkeä. Suositeltavaa on pitää vähintään kolmea, kuitenkin mieluummin 4-5 eläintä minimissään. Lampaiden käyttäytyminen laumassa on hyvin synkronoitunutta. Ne lepäävät, syövät ja märehkivät yhdessä. Joutuessaan eroon laumastaan lammas hätäntyy helposti ja voi paniikkiin joutuessaan satuttaa itsensä pyrkiessään takaisin muiden joukkoon. Tästä syystä, jos on tarve erottaa yksilö laumasta, on se aina suunniteltava huolella. Toisaalta erillään olo muusta laumasta on yleensä merkki sairaudesta tai tapaturmasta ja yksin olevan lampaan vointi onkin syytä tarkastaa. (Mts. 24-25.)

Lampaan aistit

Lampailla on hyvä kuulo. Niillä on laajempi kuuloalue kuin ihmisellä ja ne kuulevat korkeampia taajuuksia. Korkeat, voimakkaat ja yleisesti uudet äänet voivat pelottaa ja aiheuttaa lampaille stressiä, joskin ne myös tottuvat erilaisiin ääniin, kuten tutun koiran haukuun. Lampaiden hajuaisti on myös hyvä ja sen avulla esimerkiksi uuhi tunnistaa omat karitsansa heti syntymän jälkeen. (Hassinen & Tobiasson 2016, 22.)

Lampaan näkökenttä on laaja, johon vaikuttaa silmien asemoituminen pään sivuille sekä lampaan silmän pupillin suuri neliskulmainen muoto. Säädelleessään silmään tulevan valon määrää pupilli

madaltuu, mutta pysyy leveänä. Tämä horisontaalisesti laaja näkökenttä oletettavasti auttaa petojen havaitsemisessa. Lammas myös havaitsee liikkuvan kohteen hyvin herkästi. Sitä vastoin paikallaan oleva hahmo jää helposti lampaalta huomaamatta ja saattaa liikkeelle lähtiessään säikäyttää lampaan ja koko lauman. (Mts. 21-22.)

Pitopaikka ja ravinto

Kesälaitumeksi lampaille kelpaa niin pelto, niitty, metsä kuin joutomaakin. Kuitenkaan pelkkä pihaturmikko ei lammaslaitumeksi riitä. Lammasta ei saa myöskään pitää liekaan kytkettynä kuin tilapäisesti hoitotoimenpiteiden ajan. Lampaan on saatava laiduntaa vapaasti. Lampaat nauttivat vaihtelevasta maastosta, josta löytyy monipuolisesti syötävää, puita suojaksi ja raikasta vettä juotavaksi sekä korkeampia aukeita paikkoja suojaksi hyttysiltä. Sade ei lampaita haittaa, mutta kovimmilta kuuroilta ne menevät mielellään suojaan. Jos laitumella ei ole riittävästi puustoa lampaiden suojaksi, on sinne rakennettava katos. Katokseksi riittää esimerkiksi kuormalavoista ja pressuista rakennettu, yhdeltä sivulta avoin koppi. Laidunkatos on hyvä paikka myös lampaiden tarvitsemille kivennäisille, jotta ne eivät pääse kastumaan. Mikäli laitumella ei ole raikasta luonnonvettä, tulee sinne varata riittävän suuret juoma-astiat, joiden vesi vaihdetaan päivittäin. (Hassinen & Tobiasson 2016, 45-46.)

Lampaille kelpaavat ravinnoksi useimmat luonnonkasvit, jäkälät ja sienet. Marjojen versot, puiden vesat ja lehdet sekä isojen puiden kuori sekä havujen neulaset maistuvat hyvin. Lampaat osaavat yleensä itse välttää myrkyllisiä kasveja kuten kieloja, eikä niitä tarvitse aidata laitumen ulkopuolelle. Laidunnuksessa on suositeltavaa toteuttaa laidunkiertoa, jolloin lampaita siirretään eri laidunlohkoille kesän aikana ja nurmea riittää paremmin läpi kesän. Lammas syö laitumelta maittavimman kasvuston ensin, jolloin osa kasvustosta korsiintuu ja jää syömättä. Myös ulostekasojen lähellä kasvavat kasveja lampaat välttävät syömästä. (Mts. 47-48.) Riittävä laidunala on arvioitava lampaiden määrän ja laiduntyypin mukaan. Hehtaari viljeltyä laidunta voi riittää kymmenelle uuhelle karitsoineen, kun taas luonnonlaitumella voi huonoimmillaan laiduntaa vain 1-2 uuhetta karitsoineen (Sormunen-Cristian 2000, 45). Metsälaidunta puolestaan tarvitaan yhdelle uuhelle karitsoineen jopa kaksi hehtaaria. Vieroitettujen karitsoiden kanssa laitumella olisi aina hyvä pitää

myös aikuisia lampaita. Pässipojat voivat laiduntaa vanhemman pässin kanssa ja uuhikaritsat emojensa kanssa. Vanhemmat ja kokeneemmat uuhet ja pässit opettavat karitsoille laidunkäyttäytymistä ja mitä siellä kannattaa syödä. (Mts. 48.)

Laitumen riittävyttä arvioidaan seuraamalla kesän aikana lampaiden kuntoa ja kasvua. Karitsat voidaan tarvittaessa punnita viikoittain henkilöva’alla, pitämällä karitsaa sylissä. Hassisen & Tobiassonin (2016, 49) mukaan riittävä päiväkasvu karitsoilla on 150- 200 g/pv. Sormunen-Cristianin (2000, 45) mukaan teuraskypsyyden saavuttaminen pelkällä laitumella vaatii 250-300 g päiväkasvun. Kasvun varmistamiseksi kasvaville karitsoille voidaan antaa lisärehuna esimerkiksi kotimaista kauraa tai rypsiä, joista karitsa saa energiaa ja valkuaista (Hassinen & Tobiasson 2016, 59). Väkirehunun käyttö on aloitettava vähitellen pieninä annoksina, jotta pötsin mikrobit ehtivät tottua uuteen rehuun häiriöttä (Mts. 60; Sormunen-Cristian 2000, 46.) Karitsoiden kasvu teuraskypsiksi kestää rodusta ja ruokinnasta riippuen 5-8 kk. Jos liha tulee omaan talouteen, voi teurastamisen tehdä kotona. Oman talouden ulkopuolelle lihaa myytäessä on eläin teurastettava ja tarkastettava virallisessa teurastamossa. Lampaita on mahdollista pitää myös lemmikkeinä, jolloin teurastus ei tule kyseeseen. (Hassinen & Tobiasson 2016, 113.)

Laitumen aitaaminen

Jotta lampaat eivät karkaile laitumelta, on toimivien aitojen rakentaminen tärkeää. Lammaslaitumen aitaamiseen on erilaisia vaihtoehtoja. Pitkäaikaiselle laitumelle, esimerkiksi maisemanhoitoalueelle tai vilkkaasti liikennöidyn tien läheisyydessä olevalle laitumelle, jossa tarvitaan pitävää aitaa, sopii hyvin verkkoaita. Ns. lammaverkkoa saa erikorkuisena, joista lampaille sopiva korkeus on 80-110 cm (Hassinen & Tobiasson 2016, s.51). Tarvittaessa aitaa voi tehostaa yläreunassa kulkevalla sähkölangalla. Verkon kiinnittämiseen tarvitaan tolppia, joita voi hankkia valmiina tai tehdä itse. Verkkoaitaa edullisempi vaihtoehto on sähköaita. Se on kevyt, nopea rakentaa ja sitä on helppo siirrellä. Sähkölanka-aita estää tehokkaasti lampaita karkaamasta, kunhan lampaat tietävät, että langasta tulee sähköisku. Sähköisku on epämieluisa, mutta ihmiselle ja eläimelle vaaraton. (Mts. 52-53.) Sähkölankaa tehokkaampi ratkaisu on sähköverkko. Hankintahinnaltaan se on kalliimpi kuin sähkölanka, toimintaperiaate on kuitenkin sama. Erilaiset puuaidat ovat myös toimivia ja kestäviä ratkaisuja lampaiden aitaukseksi. Ne sopivat paikkoihin, joissa käy paljon vierailijoita

ja aidan on kestettävä ihmisten nojailua. Perinteinen riukuaita sopii hyvin myös vanhojen talojen pihoihin ja kulttuurimaisemiin. Aitavaihtoehtoista puuaita on työläin ja kallein rakentaa (Mts. 55).

Lampaan käsittely

Hassisen & Tobiassonin (2016, 65) mukaan lampaan käsittelyssä tärkeää on luottamus ja laumakäytöksen ymmärtäminen. Lampaat totutetaan ihmisiin antamalla niiden tulla haistelemaan ja puhumalla niille rauhallisella ja matalalla äänellä. Myös muihin kotieläimiin lampaat on mahdollista totuttaa. On kuitenkin huolehdittava, että tutustuminen tapahtuu rauhassa lampaan ehdoilla. Rapsuttaessa päsejä on vältettävä sarvien ja korvien välistä rapsuttamista, koska tämä stimuloi pässien luontaista puskemisrefleksiä. Pässä ei tule myöskään tarttua sarvista. Sarvellinen pässi ei puske sarvetonta herkemmin, eivätkä sarvet tee pässistä vihaista. Sarvia tulee kuitenkin kunnioittaa. Jos kuitenkin sarvellinen tai sarveton pässi alkaa uhitella, tulee sitä kieltää päättävästi. Peruuttamisen sijaan tulee määrätietoisesti ja rauhallisella liikkumisella pakottaa pässi väistämään.

Lampaiden sairaudet

Yleisimpiä lampaiden sairauksia ovat erilaiset ruuansulatukseen ja pötsin toimintaan liittyvät vaivat. Muita lampaiden vaivoja ovat esimerkiksi bakteerien aiheuttama ripuli, utaretulehdus uuhilla, virtsakivet etenkin päseillä, viruksen aiheuttama ihosairaus orf, yskä sekä erilaiset sisä- ja ulkolaiset. Sairauksien ennaltaehkäisyssä on tärkeää huolehtia oikeanlaisesta ruokinnasta ja vitamiinien ja hivenaineiden riittävästä saannista. Lampaiden elinolosuhteiden on oltava riittävän puhtaat ja kuivat. Villan kerinnästä ja sorkkien hoidosta on huolehdittava. Perusasioista huolehtiminen auttaa ylläpitämään lampaiden vastustuskykyä, mutta toisinaan bakteeri- tai viruskanta voi olla niin vahva, että lammas sairastuu hyvästä vastustuskyvystä huolimatta. Lampaiden säännöllinen tarkkailu on tärkeää, jotta mahdolliset sairastumiset voidaan havaita ja hoitaa ajoissa. (Hassinen & Tobiasson 2016, 84-94.)

Ahvenanmaanlammas

Yksi Suomen kolmesta maatiaislammasrodusta on ahvenanmaanlammas, joka kuuluu pohjoisten lyhythäntälampaiden alkuperäiskantoihin. Muut suomalaiset alkuperäisrodut ovat suomenlammas

sekä kainuunharmaa lammas. Ahvenanmaan lammas on suomenlammasta pienempi ja kevyempi, uuhien painaessa 40-60 kg. Pässeistä noin puolet ja uuhista noin neljäsosa on sarvellisia. Rodun emät hoitavat hyvin karitsoitaan, joita syntyy useimmiten kaksi tai kolme. (Hassinen & Tobiasson 2016, 10-17.) Ahvenanmaan lampaan villa on kaksinkertainen, jossa on tiheä ja pehmeä alusvilla sekä pitkä ja karkea päällysvilla. Väriltään ahvenanmaan lampaat voivat olla hyvin vaihtelevia: valkea, beige, harmaan erisävyinen, musta, ruskehtava tai kirjava. Ketteryytensä ja kaksinkertaisen villansa ansiosta ahvenanmaan lammas on sopeutunut erinomaisesti saaristo-olosuhteisiin ja voi ulkoilla jopa ympäri vuoden.

Aiemmin Ahvenanmaalla yleinen rotu oli 1980-luvulle tultaessa alkanut hävitä ulkomaalaisten lihalammasrotujen tieltä ja muuttunut hyvin sisäsiittoiseksi. Lampuri Sven-Olof Eriksonin onnistui kuitenkin pelastaa rotu ja sittemmin perustettu ahvenanmaanlammasyhdistys, Föringen Ålands fåret rf, pyrkii säilyttämään rodun geneettisesti monimuotoisena ja suvuiltaan mahdollisimman laajana. (Mts. 13.) Myös kainuunharmaa lampaan luultiin aikoinaan jo kuolleen sukupuuttoon, mutta 1980-luvulla aloitetun määrätietoisesti elvyttämistyön ansiosta saatiin tämäkin rotu pelastettua. Alkuperäisrodut ovat paikallisiin olosuhteisiin hyvin sopeutuneita ja soveltuvat hyvin pienimuotoiseen kasvatukseen ja harrastekäyttöön, koska niitä ei ole jalostettu korkeaa tuotantoa varten. Ne ovat myös tieteellisesti, taloudellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, joiden säilyttämistyöhön on tietyn ehdoin mahdollista saada tukea (Alkuperäisrodut - elävää kulttuuriperintöämme N.d.).

3.2 Siipikarja

3.2.1 Kanat

Kirjassaan *Omat kanat, omat munat* (2014) Kirsti Hassinen toteaa kanojen soveltuvan hyvin hoiva-eläimiksi esimerkiksi vanhainkoteihin ja kodinomaisiin hoitolaitoksiin ja perhekoteihin. Kanat ovat persoonallisia, hyödyllisiä ja oppivaisia eläimiä, joiden kautta on luontevaa oppia eläinten hoitoa, vastuuta ja elämän kiertokulkua (Hassinen 2014, 25-28). Onnellisten, hyvin voivien kanojen tuihuaminen on kiehtovaa seurattavaa, josta nauttivat kaikenikäiset. Kanojen ja muiden kotieläimien rinnakkaiselo on myös mahdollista, mikäli eläimien on mahdollista tutustua toisiinsa rauhallisesti ja turvallisesti. Kanoihin tottumattomat koirat ja kissat voivat sitä vastoin olla kanoille hengenvaarallisia (Mts.107).

Kesykana polveutuu Kaakkois-Aasiassa luonnonvaraisena elävästä punaviidakkokanasta. Viidakkokana kesytettiin ensimmäisen kerran Telkänrannan (2004) mukaan mahdollisesti jopa 8000 vuotta sitten ja siitä on tähän mennessä jalostettu maailman noin 300 eri kanarotua. Jalostuksen seurauksena mm. kanarotujen ulkonäkö poikkeaa voimakkaastikin viidakkokanasta ja monien kanaroduilta puuttuu kyky hautoa ja hoitaa poikasia. Tästä huolimatta kesykanalla on samat perustarpeet kuin viidakkokanalla: munia suojaisassa paikassa, kuopia ja nokkia maata tai kuiviketta, kylpeä hiekassa tai muussa pehmeässä aineksessa ja nousta oksalle tai muulle korkealle paikalle nukkumaan. Jos eläin ei pitopaikassaan pysty toteuttamaan lajityypillistä käyttäytymistään, voi seurauksena olla alentunut vastustuskyky, stressiä sekä mahdollisia käyttäytymishäiriöitä kuten toisten kanojen höyhenten nokkimista. Nämä pahimmillaan kalliiksi ja hankaliksi käyvät ongelmat on mahdollista välttää luomalla kanoille sopivat olosuhteet. (Telkänranta 2004, 35-38.) Mikäli kana loukkaantuu tai sairastuu vakavasti, on kana lopetettava asianmukaisesti ja tuottamatta turhaa kärsimystä eläimelle.

Kanojen aistit

Kana on utelias eläin, jolla on laaja, noin 300 asteen näkökenttä. Tarkimmin kana näkee silmänsä keskikohdalla, yhdellä silmällä sivultapäin katsoen. Kana havaitsee herkästi pienetkin liikkeet, mikä auttaa mm. ravinnon löytämisessä ja vaarojen havaitsemisessa. Värinäkö on kanalla hyvä ja se näkee ihmissilmälle tuttujen värien lisäksi myös ultravioletin. Kanan kuuloalue sekä makuaisti ovat samantapaiset kuin ihmisellä ja myös kivun, kylmän ja kuumien kanat ja muut linnut aistivat kuten nisäkkäät. (Telkänranta 2004, 13-15.)

Kanojen käsittely

Hassisen (2014) ja Telkänrannan (2004) mukaan kanat oppivat helposti tunnistamaan hoitajansa ja kesyyntyvät, jos niiden seurassa viettää aikaa, käyttäytyy rauhallisesti ja tarjoaa niille herkkuja. Kana voi kesyyntyessään antaa silittää ja ottaa syliin, joskaan kanat eivät kaipaa ihmisen kosketusta, vaikka niillä ei näyttäisi olevan mitään sylissä oloa vastaan. (Hassinen 2014, 103-104; Telkänranta 2004, 31). Hoito- ja siirtotoimenpiteitä varten on kuitenkin hyödyllistä, jos kana on tottunut kiinni ottamiseen. Lentävän linnun kiinniottamista ja jahtaamista tulee välttää, jotta linnulle ei aiheudu stressiä tai muuta vahinkoa. Kanojen nopean oppimiskyvyn ansiosta niiden avulla voi myös

harjoitella eri eläinlajien kouluttamisessa tarvittavia taitoja. Kirjassaan *Omat kanat, omat munat* (2014, 104) Kirsti Hassinen kertoo, että kanankoulutuskurssit ovat suuressa suosiossa koiraharrastajien piirissä.

Kanat elävät parvissa

Kanoja tulisi olla vähintään 3, jotta ne muodostavat parven. Kanaparven luontainen koko vaihtelee noin 5-30 yksilön välillä. Mikäli parven koko tästä kasvaa, parvi jakautuu osaparviksi, jos tilaa on käytettävissä. Pienehköissä parvissa riittävän väljissä tiloissa häiriökäyttäytymisen todennäköisyys on vähäinen. Tavanomaisessa munantuotannossa ns. lattiakanaloissa on lain mukaan sallittua pitää 9 kanaa käytettävissä olevan alan kutakin neliometriä kohden (Avokanalat N.d.). Luomutuotannossa sallittu eläintiheys on 6 kanaa neliöllä. Pienkanaloissa yleinen eläintiheys on 2-4 kanaa neliöllä ja jos kanat saavat valita, oleskelevat ne vieläkin väljemmin. Luontaisissa parvissa on kanojen lisäksi aina yksi tai muutama eri ikäinen kukko. Kukko ilmoittaa kanoille vaaran uhatessa ja kutsuu ne syömään löytäessään herkkuja. Ihmisen hoidossa kanat tulevat toimeen ilmankin kukkoa. (Telkänranta 2004, 22.)

Kanala

Kanalarakennuksen tulee olla varustettu munintapesillä, orsilla ja asianmukaisilla rehu ja vesiastioilla. Lattialla tulee olla kuopsutteluun soveltuvaa materiaalia ja ilmanvaihdon ja valaistuksen on oltava riittävät. Kanalan suositeltava lämpötila on vähintään 13, kuitenkin alle 24 astetta. Talvella lämpötilan on pysyttävä nollan yläpuolella. Suositeltava ilmankosteus kanalassa on 60-70%. (Hassinen 2014, 43-48.) Kanalan yhteydessä on oltava jaloittelutarha, johon kanat pääsevät päiväsai-kaan. Ehdottomana miniminä harrastekanalalan jaloittelualueelle voi pitää luomutuotannossa vaadittua kahta neliometriä kanaa kohti. Jaloittelutarha tulisi aidata ja kattaa siten, etteivät pienpedot eivätkä petolinnut pääse kanoihin käsiksi. Keväällä kanat voivat ulkoilla katetussa tarhassa myös siipikarjan ulkonapitokiellon aikana. Kanoja voi laiduntaa myös vapaana, mikäli pihapiiri siihen soveltuu. (Emt. 53-54.)

Ravinto

Kana on ihmisen tavoin sekasyöjä. Luonnossa laiduntaessaan kanalle kelpaavat ravinnoksi mm. vihreät kasvinosat, siemenet, marjat, madot, toukat, etanat ja muut hyönteiset. Se saattaa tilaisuuden tullen pyydystää myös mm. sisiliskoja ja sammakoita. Kanoille kelpaavat myös monet keittiötähteet. Tavallisin ruokintaratkaisu pienkanalassa on käyttää maatalouskaupasta saatavaa teollista puolitiivisterehua, jossa ravintoaineet ja vitamiinit on mitoitettu munivan kanan tarpeeseen sopiviksi. Lisäksi annetaan kokonaisia viljanjyviä sekä satunnaisia keittiötähteitä. Äkillisiä ruokinnan muutoksia ja hyvin suolaisia tai mausteisia ruuantähteitä tulee välttää. Puolitiivistettä pidetään kanoille ruokinta-automaatissa vapaasti tarjolla, koska kanat osaavat säädellä itse syömisen määrää. Tarjolla on oltava aina lisäksi puhdasta vettä, kalkkia ja soraa. Kalkki on välttämätöntä munankuorenmuodostumiseen. Teollisen kalkkivalmisteen lisäksi kanoille voi antaa ruuanvalmistuksessa käytettyjen munien kuoret, jotka on kuivattu ja murskattu. Soraa kanat tarvitsevat ruuansulatukseen. Kanoilla ei ole hampaita, vaan ruoka pilkkoutuu lihasmahassa eli kivipiirassa, jossa pienet kivet jauhavat rehun. (Telkänranta 2004, 74-78.)

3.2.2 Ankat

Ankka on sinisorsan kesytetty muoto, josta on jalostettu ulkonäöltään eri kokoisia ja eri värisiä rotuja. Ankkoja kasvatetaan sekä niiden munien että lihan vuoksi. Ankat kasvavat teurasikään 6-8 viikossa ja niiden liha on tummaa ja rasvaista. Ankat ovat uteliaita lintuja, jotka tarkkailevat ja tutkivat kaikkea nokallaan. Ankoilla on hyvin samankaltainen ruokavalio kuten kanoilla. Ne syövät kanojen tapaan mm. maasta löytämiään hyönteisiä ja kasvin osia. Niille kelpaavat myös monet ruuan tähteet ja lisäksi niille voidaan antaa kanojen teollisia rehuseoksia sekä viljaa. Ankat ovat huomattavasti sottaampia kuin kanat. Ne sotkevat juomavetensä ruualla ja vettä roiskuu suupielistä ympäriinsä niiden siivilöidessä vedestä ruokaa. Vesilintuna vesi on ankalle tärkeä elementti ja ankan onkin päästävä vähintään huuhtelemaan silmänsä päivittäin esimerkiksi ämpärissä. Onnellisimmillaan ankat ovat, mikäli niille tarjoaa uintimahdollisuuden. Tähän voi hyödyntää esimerkiksi lasten kylpyammetta tai uima-allasta. Tärkeää on huolehtia, että nopeasti likaantuvan veden vaihto onnistuu vaivattomasti. Sisätilaksi ankat eivät tarvitse niin isoa rakennusta kuin kanat ja pärjäävät talvea lukuun ottamatta ulkotarhassa, kunhan niillä on kuiva makuupaikka, joka on suojassa tuulelta

ja sateelta sekä pedoilta. Ankkujen ja kanojen pitäminen samoissa tiloissa yleensä onnistuu, kunhan tilaa on riittävästi ja eläimet pääsevät väistämään toisiaan. (Carpenter & Rosenthal 2011, 432-424.)

3.3 Kanit

Eurooppalainen villikani, josta sekä tuotanto- että lemmikkikanit polveutuvat, elää luonnossa 6-8 yksilön yhdyskunnissa. Yhdyskunnan reviiri on laajuudeltaan noin 20 hehtaaria. Kanilla on jyrsoijien tapaan koko ajan kasvavat hampaat, mutta kanilla etuhampaita on kaksi paria, kun jyrsoijilla etuhammaspareja on yksi. Villikani syö erilaisia ruohoja, heiniä, juureksia, puiden ja pensaiden kuorta ja nuoria oksia. (Mäyränpää 2017, 8-10, 42.) Jäniseläinten lahkoon kuuluva kani on eri sukua kuin luonnonvarainen metsäjänis sekä rusakko ja niiden risteymät. Kani eroaa jäniksestä mm. siten, että jänikset pakenevat juoksemalla karkuun, mutta kanit sitä vastoin kaivautuvat ja piiloutuvat maan alle. Kani synnyttää rakentamaansa pesään karvattomia ja sokeita poikasia. Jänikset sitä vastoin eivät rakenna pesää, vaan synnyttävät karvaiset poikaset maastoon ja niiden silmät ovat jo syntyessään auki. (Mts, 8-9.)

Lemmikki sekä tuotantoeläin

Kaneja tarhattiin Euroopassa lihan ja turkisten vuoksi jo kauan ennen kuin 1800-luvulla niiden lemmikiksi jalostaminen alkoi (Mäyränpää 2017, 8). Suomessa kania on tarhattu eniten sotavuosina 1939-1945, kun ruokatarvikkeista oli yleisesti pulaa ja niiden saantia säännöstelltiin. Kanien kasvatusta lopattiin sotavuosien jälkeen ja jäi lopulta broilerikanan suosion alle kaninlihan laajamittaisen kasvatuksen loppuessa 1970-luvun lopulla. (Eirtola & Viljamaa 2018, 10.) Nykyään kani onkin Suomessa suosittu ja hyvin yleinen lemmikki. Kaninlihan tuotanto on kuitenkin tekemässä paluutaan pääasiassa pienimuotoisena kotitarvekasvatuksena. Ammattimaisia kaninlihantuottajia Suomessa on kymmenkunta. Kaninliha on vaaleaa ja vähärasvaista ja muistuttaa broilerinlihaa, mutta vaatii huomattavasti pidemmän kypsennysajan. Kanista voidaan hyödyntää lihan lisäksi turkis, ja käpälät ja korvat voidaan kuivata lemmikkikissojen ja -koirien virikkeiksi. Oli kyseessä lemmikki tai tuotantoeläin, eläimen lopetus tai teurastus on aina suoritettava hyvien lopetuskäytäntöjen mukaan riittävät tiedot omaavan henkilön toimesta.

Käsittely

Kani on vähäeleinen ja hiljainen eläin, jonka rauhallinen käytös on helppo tulkita virheellisesti tyytyväisyydeksi. Todellisuudessa kani voi olla masentunut tai pelokas. Kanin hyvinvoinnin kannalta keskeinen tekijä on lajitoveri, eikä kania tulisi koskaan pitää pitkiä aikoja yksin. Vähintään näköyhteys lajitoveriin on oltava. Kani ei luonnostaan hakeudu ihmisen seuraan eikä välttämättä koskaan opi pitämään sylissä olosta. Kani tulee kuitenkin totuttaa käsittelyyn, jotta tarpeelliset hoitotoimenpiteet, esimerkiksi kynsien leikkaus ja hampaiden tarkastus, voidaan toteuttaa. Käsittelyssä on tärkeää toimia rauhallisesti ja tarvittaessa kahden hoitajan voimin siten, että toisen henkilön pidellessä kania toinen hoitaja suorittaa toimenpiteen. Kania ei tulisi pitää selällään sylissä, vaan pystyasennossa kanin selkä tukevasti omaa kehoa vasten. Selällään makaava kani voi saaliseläimenä joutua paniikkiin ja esittää kuollutta, joka on kanille aina erittäin stressaavaa. (Mäyränpää 2017, 76-80.)

Pitopaikka

Jotta eläin voisi hyvin, tulisi sen voida liikkua sille luonteenomaisesti. Mikäli kania pidetään häkissä, on häkin oltava riittävän suuri, jotta kani mahtuu loikkimaan ja makaamaan koko pituudeltaan, sekä riittävän korkea, jotta kani voi halutessaan nousta takajaloilleen. Suomen vuonna 2010 voimaan tulleessa eläinsuojelulaissa määritellään kaniinin pitopaikan pohjapinta-alan vähimmäiskooksi 0,25-0,9 neliometriä ja korkeudeksi 0,3-0,6 metriä kanin koosta riippuen (Taulukko 1). Lain mukaan tässä tilassa voi pitää kahta kania. (A 674/2010. Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta.) Lisäksi kani tarvitsee neliseinäisen kopin piilopaikakseen sekä kuivitetun vessalaatikon, joka siivotaan säännöllisesti. Kuivikkeeksi käy esimerkiksi olki tai hake. Aktiivisimmillaan kani on yöllä.

Taulukko 1. Kaniinin pitopaikan vähimmäiskoko. (Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta)

Kaniinin koko	Pinta-ala (m ²)	Pinta-ala ryhmässä pidettävää eläintä kohden (m ²)	Lyhimmän sivun pituus (m)	Korkeus (m)
alle 1,8 kg	0,25	0,12	0,3	0,3
yli 1,8 mutta enintään 3,0 kg	0,5	0,25	0,4	0,4
yli 3,0 mutta enintään 5,0 kg	0,7	0,35	0,5	0,5
yli 5,0 kg	0,9	0,45	0,6	0,6

Oikea ruokinta terveyden ehto

Heinä on kanin ruokavalion perusta. Kanien ruoansulatuksen sekä hampaiden kannalta on ehdottoman tärkeää, että kanilla on jatkuvasti tarjolla heinää sekä vettä (Mäyränpää 2017, 50). Kanin suolisto toimii ns. passiivisesti, jossa uusi syöty rehu työntää aiemmin syötyä eteenpäin. Mikäli heinää ei ole kanin saatavilla, kanin suoli lakkaa ennen pitkää toimimasta, mikä voi koitua kanille kohtalokkaaksi. Heinä kuluttaa myös kanin jatkuvasti kasvavia hampaita estäen niiden liikakasvun. Tuoreet puiden oksat ovat kanien hampaille myös hyvää järsittävää ja tarjoavat kanille mieluista virikettä. Kesällä kani voi laiduntaa esimerkiksi verkkopohjaisessa laidunhäkissä, joka on tukevasti maassa kiinni, etteivät kanin tassut pääse vahingoittumaan. Tuore ruoho ja villiyrtyt ovatkin mitä parhainta kanin kesäruokaa heinän ohella. Talven varalle voi myös kuivata ns. kerppuja luonnonkasveista, jotka ovat maistuva lisä kanin talviruokinnassa. Koska kanin hampaat ja suolisto ovat tehty käsittelemään vähäravinteista ja erittäin kuitupitoista ravintoa, lihoo kani herkästi ja saa hammasvikoja, mikäli sen ruokavalio sisältää esimerkiksi runsaasti hiilihydraattia sisältäviä kasviksia tai vähäkuituisia siemeniä. Pieniä määriä vihanneksia voi kuitenkin antaa virikkeeksi ja herkkupaloiksi. Optimaalisen kasvun takaamiseksi tuotantokanien ruokinnassa voidaan hyödyntää lisäksi mm. nautojen kasvatusrehua. Saatavilla on myös kaneille kehitettyä pellettirehua. Eläinperäiset tuotteet eivät kuulu kanin ruokavalioon. Kani on monille sairauksille herkkä eläin, jonka yksi terveenä pysymisen ehto on tasapainoinen ja hyvälaatuinen ruokinta. Äkillisiä muutoksia ruokinnassa ei tule tehdä. (Mts. 50.)

3.4 Eläinten hankinta ja luvat

Ennen eläinten hankintaa tulevan eläintenpitäjän on rekisteröidyttävä eläintenpitäjäksi ja eläinten pitopaikalle sekä laitumille on hankittava pitopaikkatunnukset. Toimenpiteitä varten on täytettävä vaadittavat lomakkeet ja toimitettava ne maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Nämä toimenpiteet koskevat niin eläinten kasvattajaa kuin kesäeläinten pitäjää. Rekisteriin ilmoitetaan eläinten pitopaikka paikkatietoineen, omistuksessa tai hallinnassa olevat eläinlajit ja niiden määrät sekä niihin liittyvä tuotantomuoto. Myös ”harrastus- ja seuraeläin” voi olla tuotantomuotona. Rekisteröitymisen yhteydessä eläintenpitäjä saa asiakastunnuksen, jos eläimet ovat esimerkiksi seuraeläimiä. Tilatunnuksen saa, jos kyseessä on maatila tai pientila. (Hassinen & Tobiasson 2016, 31.) Lampaat on lisäksi ilmoitettava Ruokaviraston ylläpitämään lammaskasvatukseen ja vuohirekisteriin. Jokaisen Suomessa pidettävän lampaan ja vuohen tiedot kirjataan rekisteriin yksilöllisesti. Eläinten ostot, poistot ja siirrot on ilmoitettava rekisteriin seitsemän päivän kuluessa tapahtumasta. (Lammaskasvatukseen ja vuohirekisteri 2021.)

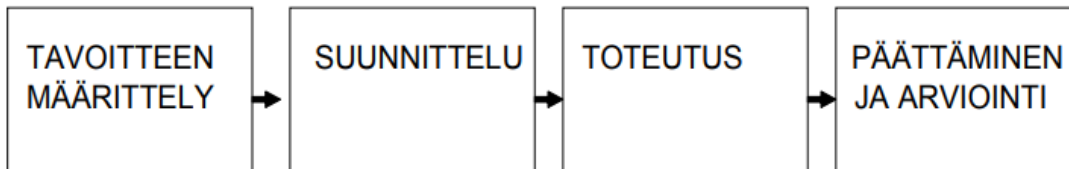
4 Eläinavusteisen toiminnan kehittäminen

4.1 Tutkimuksellinen kehittämistyö

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena kehittämistyönä, jossa pääpaino on työelämän kehittämisessä. Lähtökohtana on työelämästä noussut kysymys, joka ohjaa tutkimusta käytännön toimintaympäristössä. Toikon ja Rantasen (2009) mukaan kehittäminen on konkreettista toimintaa, jolla tähdätään selkeään tavoitteeseen. Kehittämistoiminnassa mm. organisointitapa ja lähtökohta voivat vaihdella huomattavasti. Tavoitteena on kuitenkin aina muutos, jolla tavoitellaan jotakin parempaa tai tehokkaampaa kuin aikaisemmat toimintatavat tai -rakenteet (Toikko & Rantanen 2009, 14-16). Tutkimuksellinen kehittämistoiminta yhdistää konkreettisen kehittämistoiminnan ja tutkimuksellisen lähestymistavan, jossa tietoa tuotetaan aidossa käytännön toimintaympäristössä ja tutkimukselliset asetelmat ja menetelmät toimivat siinä apuna (Mts. 19-22).

Kehittämisprosessi muodostuu erilaisista tehtäväkokonaisuuksista. Ensimmäiseksi kehittäminen edellyttää perusteluja, joilla otetaan kantaa siihen mitä ja miksi kehitetään. Toiseksi tarvitaan toiminnan organisointia, eli määritellään, kuka tekee mitään ja millä resursseilla. Kolmantena tehtävänä on varsinainen kehittävä toiminta. Neljäs tehtävä liittyy toiminnan arviointiin ja viides uuden palvelun tai tuotteen levittämiseen. (Mts. 56-57.) Kehittämisprosessi voidaan hahmottaa myös eri

mallien kautta, joista esimerkkejä ovat lineaarinen malli, spiraalimalli, tasomalli sekä spagettimaisesti etenevä prosessi (Mts. 64). Linearisessa vaiheistuksessa, jota hyödynnettiin Kelopuun eläinavusteisen toiminnan kehittämässä, edetään tavoitteen määrittelyn, suunnittelun ja toteutuksen kautta prosessin päättämiseen ja arviointiin (kuvio 4).

Kuvio 4. Projektityön lineaarinen malli (Toikko & Rantanen 2009, 64)

4.1.1 Tutkimuskysymykset ja tavoitteen määrittely

Kehittämistyön perusta on tavoitteenmäärittely, jonka varaan myöhempi prosessi rakentuu. Tavoitteet pyritään määrittelemään selkeiksi ja rajatuiksi, joille voidaan tarvittaessa laatia alatavoitteita. Tavoitteen lähtökohtana voi olla yksittäinen idea, tunnistettu tarve tai ulkoa tuleva paine muutokseen. (Toikko & Rantanen 2009, 64.) Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:ssä oli havaittu tarve kehittää asiakkaille tarjottavaa toimintaa. Yritys oli alusta asti ollut luonto-orientoitunut ja tästä nousi ajatus, voisiko olemassa olevaa luontoperustaista toimintaa laajentaa ja voisiko toiminnan kehittäminen lisätä myös työntekijöiden työn mielekkyyttä. Perhesuhteiden kautta opinnäytetyöntekijä oli ollut alustavissa keskusteluissa mukana ja todettiin kehittämistarpeen mahdollistavan toimeksiannon opinnäytetyölle. Tutkimuksen lähtökohta kiteytyi seuraaviin kysymyksiin: Millainen eläinavusteinen toiminta palvelisi sekä asiakkaita, työntekijöitä että koko yritystä? Missä toiminta tapahtuisi? Miten ja kenen toimesta se toteutuisi? Toiminnalle asetettiin lisäksi ehdot, että toimintaa tulisi voida toteuttaa sekä yksilö- että ryhmämuotoisena, joustavalla aikataululla ja ilman suuria kustannuksia. Tämän lähtöasetelman pohjalta muodostui opinnäytetyön tavoitteeksi kehittää Kelopuu Oy:lle uusi eläinavusteinen toimintamuoto sekä testata toiminta käytännössä.

4.1.2 Suunnitteluvaihe ja organisointi

Suunnitteluvaiheen alussa kartoitettiin erilaisia vaihtoehtoja toiminnan toteuttamisesta. Tätä suunnittelun vaihetta voidaan luonnehtia esiselvityksenä tai esitutkimuksena, jossa varmistetaan, että projektin lopputulos tukee organisaation tavoitteita (Toikko & Rantanen 2009, 64). Yhtenä toiminnan toteuttamisen vaihtoehtona oli yhteistyö maatilayrityksen tai kotieläinpihatoimijan

kanssa. Yhteistyötahoja kartoitettiin alustavasti ja vuoden 2019 kevättalvella käytiin tutustumisvierailulla eräässä potentiaalisessa yrityksessä. Tässä vaihtoehdossa ongelmallisiksi koettiin kuitenkin toiminnalle tulevat kustannukset käynneistä sekä joustavien toteuttamismahdollisuuksien haasteellisuus. Lisäksi, mikäli Green Care toiminnalle haluttaisiin hakea laatumerkkiä, oli edellytyksenä myös suoritettu Green Care koulutus. Tämän toteutuminen ulkopuolisten yritysten kautta ei näyttänyt todennäköisenä. Toisena vaihtoehtona oli, että yritys toteuttaisi toimintaa itsenäisesti. Vaihtoehtoa pohdittaessa todettiin, että sitä puoltavia seikkoja oli useita: mahdollisuus hyödyntää yrityksen osaomistuksessa olevaa mökkitonttia kohtuullisen matkan päässä yrityksen toimitiloista, opinnäytetyön tekijän aloittama Green Care koulutus sekä suunnitelma kesälampaista ja kanoista sekä jo olemassa olevat kanit ja koira. Kustannukset pysyisivät kohtuullisina, koska eläimet opinnäytetyön tekijä oli hankkimassa joka tapauksessa ja myös tilat toiminnalle olivat jo olemassa. Lisäksi ajallinen sekä ryhmä/yksilömuotoisen toiminnan joustava toteuttaminen mahdollistuisi omalla tontilla. Tässä vaiheessa kehittämistyö rajattiin koskemaan nimenomaan pientuotantoeläimiä.

Tarkennetuksi suunnitelmaksi tuli yrityksen oman kesäeläinpihan toteuttaminen kevään ja kesän 2019 aikana. Toikon ja Rantasen (2009, 64-65) mukaan tarkennettu projektisuunnitelma sisältää aikataulun lisäksi mm. riskianalyysin, budjetin, resurssianalyysin, dokumentointisuunnitelman sekä vastuiden määrittelyn. Kelopuun kesäeläinpiha nähtiin matalariskisenä mm. koska toiminta ei vaatinut suuria investointeja eikä sitovia sopimuksia ulkopuolisten tahojen kanssa. Toiminnan toteuttaminen ei siis ollut sidottu opinnäytetyön toimeksiantosopimuksen lisäksi mihinkään muuhun sopimukseen eikä siitä koituisi merkittäviä tappioita, mikäli hanke jostain syystä epäonnistuisi tai peruuntuisi. Toiminnan perustamisesta vastaisi käytännössä opinnäytetyön tekijä, jota sekä yrityksen työntekijät että yrityksen ulkopuoliset henkilöt avustaisivat tarvittaessa. Tässä kohtaa ajatuksena oli osallistaa myös asiakkaita perustamistöissä, mutta tästä jouduttiin toteutusvaiheessa luopumaan aikataulusyistä. Varsinaisen toiminnan aikana asiakkaiden ohjaus toteutuisi sekä yrityksen työntekijöiden että eläinten hoidosta vastaavan opinnäytetyön tekijän eli GC-ohjaajan toimesta. Dokumentointi tapahtuisi muistiinpanojen, valokuvien sekä lopulta opinnäytetyön muodossa. Konkreettisen toteutuksen lisäksi pohdittiin, olisiko asiakas- sekä työntekijäkyselyille tarvetta. Ajanpuutteen sekä opinnäytetyön rajaamisen vuoksi päätettiin kerätä palaute vain asiakkailta toiminnan jälkeen.

4.1.3 Toteutus

Toiminnan toteutus aloitettiin keväällä 2019 toimintaympäristön valmistelutöillä, sopivien eläinmäärien arvioimisella sekä eläintenpito- ja pitopaikkailmoitusten tekemisellä. Olemassa olevia rakennuksia paranneltiin ja laidun aidattiin. Toteutusvaiheen aikana on tyypillistä, että projektin suunnitelma jonkin verran muuttuu tai tarkentuu (Toikko & Rantanen 2009, 65). Tässä vaiheessa suunnitelmaa jouduttiinkin pieniltä osin muuttamaan, kuten luopumalla asiakkaiden osallistamisesta perustamistöihin, koska aikataulu ei antanut tähän myöten. Eläinlajit ja määrät tarkentuivat myös vasta tässä vaiheessa lopullisiksi. Ajatuksissa oli ollut muutaman mehiläispesän hankkiminen tontille, mutta tästä luovuttiin taloudellisista ja käytännöllisistä syistä. Sen sijaan kanojen lisäksi tilalle tuli myös ankoja, joita ei oltu alun perin suunniteltu hankittaviksi.

Toimintaympäristön valmistuttua eläimet saapuivat tilalle. Toimintaympäristö esiteltiin yrityksen työntekijöille ennen varsinaisia asiakastapaamisia ja työntekijät perehdytettiin Green Care toiminnan perusteisiin. Suunniteltiin asiakastapaamisten sisältöä ja käytiin läpi turvallisuussuunnitelmat. Asiakastapaamiset käynnistyivät kesäkuun alussa ja niitä toteutettiin työntekijöiden kanssa yhdessä määriteltynä ajankohtina joko yksilö- tai ryhmämuotoisina elokuun loppuun asti. Asiakkaiden kanssa suunnitellut toiminnot tarkentuivat usein vasta tapaamisten aikana, kun nähtiin, miten asiakkaat suhtautuivat eläimiin ja ympäristöön. Toimintaa jouduttiin soveltamaan myös sääolosuhteiden sekä mahdollisten peruuntumisten tai muiden muuttuvien tilanteiden ja toiveiden mukaan.

4.1.4 Kehittämistyön päättäminen ja arviointi

Projektin viimeinen vaihe on sen päättäminen ja arviointi. Työn ja siitä saatujen tulosten arvioinnissa pyrittiin objektiiviseen tarkasteluun vertaamalla tuloksia vastaaviin tutkimuksiin sekä käymällä arvioivia keskusteluja toimeksiantajan ja työntekijöiden kanssa. Asiakkailta kerättiin toiminnan jälkeen palaute paperilomakkeen muodossa. Palautekysely toteutettiin tarkoituksellisesti yksinkertaisena, jotta eri-ikäiset lapset ja nuoret osaisivat mahdollisimman itsenäisesti vastata kysymyksiin. Kerätty palaute tuki toiminnan toteutuksen arviointia, joka koettiin onnistuneeksi. Eläimet pysyivät syksyyn asti tilalla, josta kanat ja kanit siirtyivät lokakuun lopulla opinnäytetyön tekijän kotiin. Ankoista akka-akka palautui Lampuri Miia Peltokankaalle ja ukkoankat teurastettiin

omaan käyttöön. Lampaat lähtivät teurastamolle marraskuun alussa lukuun ottamatta Peltokankaan Merlin-pässiä, joka palautui Peltokankaalle siitostyöhön. Lisää toteutuksen arviointia on luvussa 7.

4.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eläinavusteisessa toiminnassa sekä eläinten käytön että sosiaalisen toiminnan eettisyys ovat merkittävässä roolissa. Työntekijöiltä vaaditaan sosiaali- ja terveysalan ammattitaidon lisäksi osamista valita työhön sopivat eläinlajit ja -yksilöt sekä käsitellä eläimiä ja tulkita niiden elekieltä. Sekä eläimelle että asiakkaalle on taattava fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. (IAHAIO White Paper 2018; Virta 2022.) Eläinten läsnäoloon työskentelyissä liittyy kysymyksiä myös siitä, miten ja miksi eläintä käytetään. Sen lisäksi että noudatetaan eläinsuojelulakia, on varmistettava, että eläin voi hyvin ja että eläinten lajityypillinen käyttäytyminen mahdollistuu. Eläimet tulee aina valmistella ja tarvittaessa kouluttaa eläinavusteiseen toimintaan. Lisäksi eläinten käytön on oltava tarkoituksenmukaista asiakkaiden tavoitteiden kannalta. (IAHAIO White Paper 2018; Lipponen 2021.)

Kelopuun Green Care toiminnan sosiaalisen eettisyyden lähtökohtana toimivat yrityksen arvot, jotka näkyvät niin asiakastyössä kuin työyhteisössä (kuviot 5). Näiden lisäksi yritys on sitoutunut noudattamaan Green Care Finland ry:n eettisiä ohjeita, jotka on lueteltu luvussa 2.3. Eläinten hyvinvointi huomioidiin erilaisin tavoin. Eläinten hoidosta ja eläinavusteisesta toiminnasta vastasi niihin perehtynyt ja koulutautunut henkilö. Toimintaympäristö ja eläinten pitopaikat suunniteltiin eläinten lajityypilliset tarpeet huomioiden ja huolehtimalla eläinten turvallisuudesta ja terveydestä. Havaittuihin epäkohtiin puututtiin parhaaksi katsotuilla tavoilla. Eläinlajivalinnat olivat harkittuja ja lajikohtaiset sekä yksilölliset erot otettiin huomioon työskentelyissä. Eläimet valmisteltiin toimintaan totuttamalla ne erilaisten ihmisten läsnäoloon ja eläinten jaksaminen huomioitiin rajaamalla ja tauottamalla työskentelyä. Jotkin eläinlajit ja yksilöt olivat sosiaalisempia ja kiinnostuneempia ihmisistä kuin toiset ja toisten halua pitää etäisyyttä kunnioitettiin. Kohtaamiset eläinten ja asiakkaiden välillä perustuivatkin vapaaehtoisuuteen ja sekä eläimillä että ihmisillä oli halutesaan mahdollisuus poistua tilanteesta.

- Kunnioittava kohtaaminen
- Asiakkaan ainutlaatuisuuden arvostaminen
- Lapsen ja perheen edun puolustaminen
- Avoimuus ja luottamuksellisuus
- Luontosuhteen vaaliminen
- Kannustus ja kehitysmuotoisuus

Kuvio 5. Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:n arvot (Kelopuu N.d.)

Eettisyyden lisäksi tieteelliselle tiedolle keskeistä on luotettavuus, joka kohdistuu tutkimusmenetelmiin, tutkimusprosessiin sekä tutkimustukoksiin. Laadullisessa tutkimusorientaatiossa luotettavuudesta puhutaan käsitteellä vakuuttavuus, kun taas määrällisessä tutkimuksessa luotettavuutta lähestytään reliabiliteetin sekä validiteetin kautta. Kehittämistoimintaan voidaan soveltaa myös kaikkia kolmea näkökulmaa. Kehittämistoiminnassa syntyvän tiedon tulee kuitenkin todenmukaisuuden lisäksi olla ennen kaikkea käyttökelpoista ja hyödyllistä. Toikko ja Rantanen toteavat (2009, 159), ettei kehittämistoiminnalla ole suurta merkitystä, jos sen seurauksena ei synny jotain käyttökelpoista. Voidaankin siis sanoa, että kehittämistoiminnassa käyttökelpoisuus nousee luotettavuutta tärkeämpään asemaan. Pyrkimys luotettavaan tiedontuotantoon palvelee kuitenkin monella tapaa kehittämissuhteita ja tuo sille lisäarvoa. (Toikko & Rantanen 2009, 121-122, 159.)

Validiteetti liittyy tutkimukseen käytettyjen mittareiden ja tutkittavan ilmiön väliseen suhteeseen. Tutkimuksen validiteettia eli pätevyyttä arvioidessa tarkastellaan käytettyjen käsitteiden ja tehtyjen valintojen johdonmukaisuutta. Olennaista on erilaisten teoreettisten näkökulmien samansuuntaiset lähtöoletukset sekä johtopäätösten ja ulkoisten ilmiöiden välinen suhde. Reliabiliteetilla eli luotettavuudella kuvataan mittarien ja tutkimusasetelmien toimivuutta. Reliabiliteettia arvioitaessa olennaista on tutkimuksen toistettavuus. Kehittämistoiminnassa prosessien toistettavuus ei kuitenkaan ole ongelmattonta. Ei ole itsestään selvää, että uudella ryhmällä olisi mahdollista aikaansaada samanlaista prosessia, vaikka tehtävänanto ja ulkoiset olosuhteet pysyisivätkin samoina. Laadullisissa tutkimuksissa pyritäänkin ennen kaikkea käsittelemään luotettavuutta vakuuttavuuden käsitteen kautta. Tutkijan on näytettävä aineistonsa ja siihen perustuva argumentaatio mahdollisimman avoimesti ja sitä kautta vakuutettava kuulijat tutkimuksensa pätevydestä. (Toikko & Rantanen 2009, 122-123.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa toimeksiantajalle käyttökelpoinen ja käytännössä hyödynnettävä palvelu perustaen kehittämisprosessi luotettaviin menetelmiin ja tietoperustaan. Tutkimusta varten haetun taustatiedon hakusanoina käytettiin mm. käsitteitä Green Care, Farming for health, Animal Assisted Interventions, eläinavusteiset menetelmät, luontolähtöisyys, lastensuojelu, lastensuojelun avohuolto, tuotantoeläimet, sekä muita aihekokonaisuuteen tiiviisti liittyviä termejä. Tietoa etsittiin eri hakupalveluja ja korkeakoulujen sekä kirjastojen tietokantoja hyödyntäen. Lähteiden luotettavuutta arvioitaessa otettiin huomioon lähteen julkaisuvuosi, kirjoittajat ja heidän asemansa ja ansionsa, julkaisijan luotettavuus, sekä teoksen lähdeluettelo ja teokseen mahdollisesti löytyvät viittaukset.

Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan toteutuksessa tietoa on mahdollista kerätä konkreettisesta toiminnasta tai kehittämiseen liittyvistä ja sitä kuvaavista keskusteluista (Mts. 141). Tiedonkeruun lähestymistapoja ovat Toikon ja Rantasen (2009, 141) mukaan tilastot ja dokumentit, osallistuva havainnointi, fokusryhmähaastattelu sekä vuorovaikutusaktien luokittelu. Lähestymistapoja voi olla myös tarkoituksenmukaista yhdistää. Opinnäytetyön toteutuksen tiedonkeruu toteutettiin mm. kirjaamalla toimintaympäristön valmisteluprosessi sekä asiakastapaamiset päiväkirjamaisesti muistiin. Asiakastapaamisista kirjattiin päivämäärä, osallistujat, tapaamisen kesto, sisältö sekä tapaamiseen ja toimintoihin liittyvät havainnot ja huomiot. Toimintaympäristön perustamista sekä tapaamisia dokumentoitiin myös valokuvaten. Näissä menetelmissä yhdistyivät dokumentointi sekä osallistuva havainnointi, jossa tutkija itse on aktiivisesti vuorovaikutuksessa havainnoitavan toimintaympäristön kanssa. Jotta havaintomuistiinpanot eivät jäisi epäluotettavien mielikuvien taolle, on tärkeää, että havainnointisuunnitelma ja havainnot ovat mahdollisimman tarkkoja. Muis-tion avulla voitiinkin kuvata ajallisesti edeten mitä oli tapahtunut. (Toikko ja Rantanen 2009, 142-144.)

Hyviin tutkimuskäytäntöihin perustuen opinnäytetyön toteuttamista varten pyydettiin tarvittavat tutkimusluvut kehittämistyöhön osallistuvilta tahoilta sekä valokuvausluvut kuvattavilta (Ammatti-korkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2020). Opinnäytetyössä ei käsitelty henkilö-tietoja.

5 Toimintaympäristön valmistelu ja toiminnan testaaminen

5.1 Kanat ja ankat

Kanalan sisätilan pinta-alaksi mitattiin 4 neliometriä, jonka todettiin soveltuvan luomulainsäädännön mukaan enintään 24 kanalle (Luomukanala 2018). Niin suuren kanaparven pito ei kuitenkaan ollut tarkoituksenmukaista. Helena Telkänrannan mukaan kanojen suositeltava määrä pienkanalassa on enintään neljä kanaa lattianeliometriä kohti, mutta mukavimmat olot saataisiin aikaan enintään kahdella kanalla lattianeliötä kohti (Telkänranta 2004, 22). Todettiin, että kahdeksan kanaa ja kukko olisi sopiva määrä Kelopuun kanalaan. Lampuri- ja koirahoitolayrittäjä Miia Peltokankaalta ilmeni mahdollisuus saada kolme ankkaa. Todettiin, että tarhaan kanojen seuraksi sopisi hyvin muutama ankka. Ankat eivät todennäköisesti kiipeäisi kanojen siltaa sisälle kanalaan, ja ne pärjäisivät yölläkin ulkotarhassa, joten kanala säilyisi siten yksin kanojen käytössä.

Pienkanalan ulkotarhaa laajennettiin 20 m²:stä 40 m²:iin, jotta eri lajeille olisi riittävästi tilaa ja jotta tarhan pohja ei kuluisi niin nopeasti. Paranneltiin kanalan sisätilan orsia (Kuvio 6) sekä rakennettiin munintapesät. Tarha verkotettiin myös yläpuolelta petojen varalta ja katettiin osittain kevytpeitteellä, jotta tarha ei kärsisi sateista. Rehuautomaatti ripustettiin irti maasta tarhan katetulle puolelle ja vesivati sijoitettiin tarhaan vanhan autonrenkaan sisään, jotta vesi pysyisi pidempään puhtaana eikä astia kaatuisi. Kanalan sisälle, jonne ankoilla ei olisi pääsyä, sijoitettiin erikseen ruoka- ja vesiastiat kanoja varten. Ankkojen kylpyammeena tarhassa toimi lasten vanha ulkoamme ja tarhan perälle oli asennettu ankoille katos.

Kuvio 6. Kanalan sisustusta.

5.2 Lampaat

Kelopuun käytössä olevan laitumen kooksi mitattiin noin 0,35 ha kansalaisen karttapaikkaa hyödyntäen. Kolmen ja puolen aarin kaistale päätettiin jättää lammaslaitumen ulkopuolelle kanien laidunlaksi (Kuvio 7). Arvioitiin, että lammaille jäävä ala riittäisi 3-4 karitsalle. Laidunnurmea täydennettäisiin säilöheinällä tarpeen mukaan. Luonnontilaiselle laitumelle ei tehty kunnostustöitä.

Kuvio 7. Koko laidun sekä kaneille rajattu ala

Laidun päädyttiin aitaamaan muovitolpilla ja sähkölangalla. Ratkaisuun päädyttiin Peltokankaan suosituksesta. Peltokankaan kokemuksen mukaan sähkölanka estäisi vuohimaisen ketteriä Ahvenanmaan lampaita paremmin karkaamasta kuin perinteinen lammasverkko. Lisäksi sähkölanka-aita olisi suhteellisen helposti pystytettävissä ja muunneltavissa. Ennen laitumen aitaamista laitumen reuna-alueen kasvusto leikattiin matalaksi siimaleikkurilla. Aidan alusen trimmaus toistettiin pari kertaa viikossa kesän alussa. Kasvun hidastuttua trimmausta tarvittiin harvemmin. Sähköpaimeneksi valikoidun Ako Power N 4800:n teho riitti hyvin, vaikka ruoho ylettyi melkein toiseen lankaan asti. Lankaa asennettiin aluksi kolmeen tasoon, mutta pienet vastavieroitetut karitsat onnistuivat karkaamaan karitsoiden kokoon nähden harvaan asennettujen lankojen välistä, joten lankaa asennettiin kaksi kerrosta lisää. Tämän jälkeen karkaamisia ei tapahtunut. Tapahtuneesta viisastuneina todettiin, että karitsat tulisi opettaa sähköaidalle heti niiden saavuttua laitumelle seuraamalla, että vähintään yksi karitsoista käy lähellä sähkölankaa saaden sähköiskun, jolloin koko lauma mahdollisesti oppii, että langan lähelle ei kannata mennä.

Varsinaista porttia ei sähkölanka-aitaan rakennettu, vaan sisään kulku mahdollistettiin joko lankojen yli astumalla tai siirtämällä yhtä muovitolppaa. Tämä ratkaisu osoittautui riittävän toimivaksi. Samalla karitsoiden tahaton karkaaminen estyi, portin sulkemisesta ei tarvinnut huolehtia eikä lankojen ylittäminen osoittautunut asiakkaille liian vaikeaksi, vaan ennemminkin motoriseksi harjoitukseksi.

Lampaille sateen- ja aurinkosuojaksi rakennettiin katos (Kuvio 8) , joka sijoitettiin laitumen oikean laidan korkeimpaan kohtaan, jotta sadevedet eivät kastelisi katoksen pohjamaata. Katokseen sijoitettiin lampaiden tarvitsema mineraalikivi. Vesiastia sijoitettiin lähemmäs aitauksen sisäänkäyntiä, jotta sen täyttö olisi käytännöllisempää. Täydennysruokintaa (kauraa) varten hankittiin vateja.

Kuvio 8. Lampaiden katos ja heinähäkki

5.3 Kanit

Kanien laitumen kasvusto leikattiin ensin matalaksi, jotta laidunhäkkien lähes päivittäinen siirtely sekä kulkeminen pellolla olisi helpompaa. Laidunhäkkeitä hankittiin yksi sekä rakennettiin 3 kpl. Kahden häkin pohjapinta-alat olivat noin 2,2m² ja kahden muun 3m². Häkit verkotettiin pohjaa lukuun ottamatta rappausverkolla, joka on kanaverkkoa pienisilmäisempää (19 mm x 19 mm) ja kestävämpää (kuvio 9). Kestävä ja tiheäsilmäinen verkko oli ehdoton, jotta pienpetojen pääsy ka-

nin poikasten kimppuun estyisi. Häkkien pohja verkotettiin isosilmäisellä (100 mm x 50 mm) aita-verkolla, joka mahdollistaisi laiduntamisen, mutta estäisi kaniien karkaamisen. Kaneille rakennettiin lisäksi pesäkoppeja.

Kuvio 9. Laidunhäkki valmistumassa. Laidunhäkin sivut verkotettiin tiheäsilmaisella rappausverkolla.

5.4 Eläinten hankinta ja luvat

Kanat hankittiin Kangasalta Hy-Line Brown hybridikanojanuorikkoja myyvältä taholta. Lampaat hankittiin lampuri Miia Peltokankaalta Pirkkalasta. Koska tarkoitus ei ollut pitää lampaita ympäri vuoden, päädyttiin hankkimaan kolme pässikaritsaa, jotka menisivät syksyllä teuraaksi. Lisäksi ke-sähoitoon laumaan tuli Peltokankaan vuoden ikäinen siitospässi. Peltokankaalta saatiin myös kolme ankkaa, joista akka-ankka palautuisi kesän jälkeen Peltokankaalle. Ukkoankat teurastettaisiin omatoimisesti syksyn tullen.

Ennen eläinten hankkimista tehtiin vaadittu eläintenpitoilmoitus sekä pitopaikkailmoitus kuntaan. Kaneja lukuun ottamatta hankittavien eläinten määrät ilmoitettiin tilan arvioidun maksimikapasi-teetin mukaan: lampaita 5, kanoja 20, ankoja 10 ja mehiläispesiä 5. Tuotantokaniien pito ei vuonna 2019 ollut vielä ilmoituksenvaraista. Ilmoitusvelvollisuus tuotantokaneille tuli voimaan 21.4.2021 (Kanit 2021). Lammas- ja vuohirekisteriin tehtiin ostoilmoitus kolmesta karitsasta. Mehi-läisiä ei päädytty hankkimaan, ettei eläinlajeja tulisi kerralla liikaa. Eläintenhoitajalle täysin uuden eläinlajin hoidon opettelu olisi vaatinut paljon aikaa sekä taloudellisia investointeja, mitkä voitiin

nyt keskittää muualle. Mehiläisiin liittyy aina myös pistosten sekä allergian riski, jota ei lopulta haluttu ottaa.

5.5 Eläinten saapuminen tilalle ja sopeutuminen ihmisiin ja toisiinsa

Pässikaritsat saapuivat Peltokankaan kuljettamina 30.5. ja Merlin-pässi 1.6. Karitsat pyrkivät aluksi ihmisten perään ja onnistuivat karkaamaan laitumelta kaksi kertaa, kunnes lankakerroksia lisättiin. Tämän jälkeen karkailuja ei tapahtunut. Karitsat laumautuivat niille ennestään vieraan Merlinin kanssa nopeasti, tämän toimiessa selkeästi pienempien johtajana (Kuvio 10). Kaikki pässit olivat ihmisiin sekä koiriin tottuneita, sosiaalisia ja uteliaita. Aggressiivisuutta eikä pelokkuutta ilmennyt. Alusta asti huolehdittiin, että pässien sarvien ja otsan turhaa koskemista vältettiin, jotta niiden puskemisrefleksi ihmisiä kohtaan ei syntyisi. Tätä noudatettiin myös asiakkaiden kanssa.

Kuvio 10. Karitsat tutustuvat laitumeen ja toisiinsa.

Ankat (Kuvio 11) saapuivat Peltokankaan tuomina 30.5. ja kanat haettiin Kangasalta kesäkuun alussa. Kanat väistelivät ankoja ankojen ollessa selkeästi dominoivampia. Konflikteja ei syntynyt ja molemmilla eläimillä oli tarhassa tilaa ruokailla ja toteuttaa luontaisia elintapojaan. Ankat olivat hyvin arkoja ihmisiä kohtaan. Kanat sen sijaan olivat uteliaita, rohkeita ja sosiaalisia. Kukko ei osoittanut aggressiivisuutta ihmisiä kohtaan, joskin se oli kanoja pidättyväisempi. Kanat oppivat ruoan avulla nopeasti tulemaan luokse kutsusta. Molempien lintulajien vapaana pitoa pihapiirissä kokeiltiin onnistuneesti ja linnut saivat olla vapaina, aina kun pihapiirissä oli riittävän rauhallista (Kuvio 12).

Kuvio 11. Ankat kylpemässä.

Kuvio 12. Lola seuraamassa kukon ja kanojen puuhia

Lihan- ja turkistuotantokäytössä olevat risteytyskanit siirtyivät GC-ohjaajan kotoa tilalle kesäkuun alussa. Kaneja tuli kaksi emoa ja yksi uros. Kaneille oli kullekin oma laidunhäkki. Häkit olivat muutamaman metrin etäisyydellä toisistaan, joten kaneilla mahdollistui näköyhteys toisiinsa sekä oma rauha. Kanit olivat itsenäisiä, joskin uteliaita. Silityksistä ne eivät erityisemmin välittäneet, mutta tulivat uteliaina hakemaan herkkuja kädestä. Kesän aikana emoille syntyneet poikaset (Kuvio 13) eivät oppineet nauttimaan sylissä olemisesta. Kasvaessaan ne pyrkivät sylistä aktiivisesti pois. Ne olivat kuitenkin uteliaita ja tulivat haistelemaan ihmisiä ja syömään niille tuotuja herkkuja. Aggressiivisuutta ei ilmennyt.

Kuvio 13. Kanin poikaset ruokailemassa.

Avustajakoira Lola (Kuvio 14) kulki GC-ohjaajan kanssa pääsääntöisesti aina mukana. Sille eläimet olivat kaneja lukuun ottamatta uusia. Se sosiaalistettiin uusiin eläimiin ja opetettiin jättämään kannot ja ankat rauhaan herkkujen avulla. Lammaslaitumen lähelle koira ei mennyt saatuaan vahingossa sähköiskun aitalangasta. Koiran kiinnostus muihin eläimiin oli voimakkainta hoitotoimien yhteydessä. Muiden eläinten reagointi koiraan ei vaikuttanut erityisen stressaantuneelta eikä ongelmatilanteita eri eläinlajien välille tullut. Asiakastilanteissa koettiin paremmaksi, ettei koira ollut läsnä muiden eläinlajien kanssa toimittaessa, koska ihmisten ollessa toisten eläinten lähellä koira tuli levottomaksi. Aktiviteetit koiran kanssa järjestettiin erikseen ja erillään muista eläimistä, jolloin se sai olla vapaana pihassa.

Kuvio 14. Lola oli aina valmis pallopeleihin

5.6 Turvallisuuden ja eläinten soveltuvuuden arviointi

Toimintaympäristöä tarkasteltiin valmistelutöiden yhteydessä huomioimalla ihmisten sekä eläinten turvallisuus sekä muut tarpeet. Huolehdittiin käsienpesumahdollisuudesta ja hankittiin ensiaputarvikkeita. Koska asiakkaila ei ollut tiedossa liikuntarajoitteita, ei esteettömyyteen pyritty. Eniten huomiota kiinnitettiin ympäristön ja toiminnan turvallisuuteen. Asiakkaiden ja eläinten kanssa tilanteet voisivat muuttua hyvinkin yllättäen, joten olisi pystyttävä reagoimaan tarvittaessa nopeasti. Laadittiin turvallisuussuunnitelma ja käytiin läpi ohjaajien roolit ja vastualueet. GC-ohjaaja vastaisi ensisijaisesti eläinten ja perhetyöntekijä asiakkaiden turvallisuudesta. Riskit ja vaaranpaikat pyrittiin tunnistamaan ja varmistettiin, ettei välitöntä vaaraa aiheuttavia tekijöitä olisi. Eläinten soveltuvuutta asiakaskäyttöön arvioitiin sen perusteella, miten ne käyttäytyivät normaaleissa hoitotilanteissa ja miten ne suhtautuivat vieraisiin aikuisiin ja lapsiin. Mitkään eläimistä eivät osoittaneet soveltumattomuutta asiakaskohtaamisiin edellyttäen, että asiakas pystyisi noudattamaan hänelle annettuja ohjeita.

5.7 Toiminnan toteutus - Lasten ja nuorten tapaamiset tilalla kesällä 2019

Kesän 2019 aikana 21 lasta tai nuorta kävi eläinavusteisessa Green Care-toiminnassa seitsemän eri Kelopuun perhetyöntekijän kanssa. Suurin osa asiakkaista kävi kerran, muutama useamman kerran riippuen työskentelyn intensiteetistä sekä työntekijöiden ja asiakkaiden kesälomien ajankohdista. Osalla tapaamisista oli yksi asiakas yhden työntekijän kanssa, osalla tapaamisista oli useampia asiakkaita sekä työntekijöitä. Kaikilla tapaamisilla läsnä oli myös eläinhoidosta vastaava Green Care ohjaaja.

5.7.1 Tapaamisten sisältö ja kulku

Tapaamisen alussa asiakas toivotettiin tervetulleeksi sekä toisilleen vieraat henkilöt esiteltiin lyhyesti. Jos paikka oli asiakkaalle uusi, käytiin aluksi läpi tilalla olevat eläimet ja lähdettiin tutustumaan niihin asiakkaan toiveita kuunnellen. Mikäli paikalla oli useita asiakkaita, voitiin jakautua pienempiin aikuisjohtoisiiin ryhmiin, jolloin eri eläimiin pääsi rauhassa tutustumaan (Kuvio 16). Toisinaan kokoonnuttiin ryhmänä kuulemaan kanojen maailmasta tai ihmettelemään äskettäin syntyneitä kaninpoikasia. Keskeistä tapaamisilla oli eläinten hoitoon ja ruokintaan osallistaminen ja rohkaiseminen sekä eläinten havainnointi yhdessä. Tapaamiseen tavallisesti kuului myös eväs-

tauko, jolloin voitiin esimerkiksi paistaa lettuja vastakerättyjä kanamunia hyödyntäen. Edellä mainittujen aktiviteettien lisäksi tapaamisilla oli mahdollista askarrella (Kuvio 15), soudella sekä uida ja saunoa.

Kuvio 15. Taidetuokio

Kuvio 16. Hetkiä lampaiden seurassa

5.7.2 Tapaamisten tavoite

Green Care toiminnan keskeiset elementit luonto, osallisuus ja toiminta olivat keskeisinä tekijöinä tapaamisten tavoitteissa. Toiminnan yleisinä tavoitteina oli lasten ja nuorten aktivoiminen kodin ulkopuoliseen toimintaan, sosiaalisten suhteiden ja tunnetaitojen tukeminen sekä positiivisten kokemusten mahdollistaminen luonto- ja eläinavusteista toimintaa hyödyntäen. Tavoitteita tarkennettiin yksilötasolla oman ohjaajan kanssa. Osalle asiakkaista kotoa lähteminen saattoi olla haastavaa ja jo toimintaan saapuminen jo itsessään saavutus. Toimintaan keskittymisen ja sosiaalisen kanssakäymisen tukemiseksi sosiaalisen median käytön rajoittaminen nähtiin tarkoituksenmukaisena jättämällä asiakkaan puhelin ja muut elektroniset laitteet toiminnan ajaksi autoon. Osalle asiakkaista toimintaan keskittyminen saattoi olla haastavaa esimerkiksi ADHD-piirteiden vuoksi, jolloin asiakasta oli tuettava pysymään saman toiminnan parissa ennen seuraavaan siirtymistä. Osa asiakkaista tarvitsi enemmän rohkaisua toimintaan osallistumiseen ja eläinten lähestymiseen, osa sen sijaan tarvitsi rajaamista ja rauhoittamista. Asiakkaalle voitiin havainnollistaa, että eläin uskalsi tulla hänen luoksensa vasta kun hän oli riittävän rauhallinen. Tilanteissa, joissa esimerkiksi kananmunia ei löytynytäkään kanalasta tai eläin ei halunnut tulla silitettäväksi, voitiin opetella pettymyksen sietämistä. Liikunnallisuuden tavoite saattoi toteutua esimerkiksi jalkapallopelin muodossa tai yllättävälläkin tavalla lapsen lähtiessä spontaanisti juoksentelemaan lampaan kanssa laitumella.

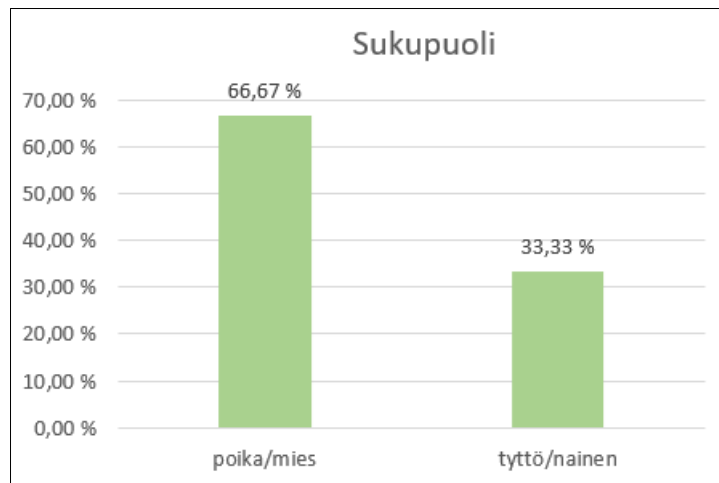
6 Asiakaspalaute

Palaute toiminnasta oli lähes poikkeuksetta positiivista. Suurin osa palautteesta oli välitöntä suullista palautetta toiminnan aikana sekä välittömästi sen jälkeen kotimatalla, jolloin asiakas ja oma ohjaaja kävivät reflektoivaa keskustelua tapaamiseen liittyen. Suullinen palaute kirjattiin sähköiseen asiakastietokantaan.

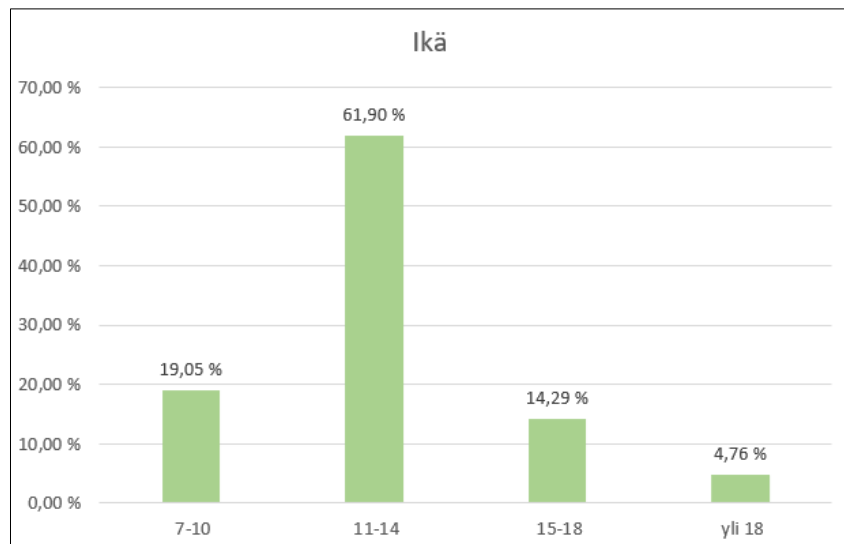
6.1 Asiakaskyselyn vastaukset

Palautetta kerättiin asiakkailta myös kyselylomakkeella (Liite 1). Kyselylomakkeen tarkoitus oli kartoittaa asiakkaan kokemus eri eläinlajeista ja aktiviteeteista sekä kiinnostus toimintaan jatkossa. Kysely toteutettiin yksinkertaisena, jotta asiakkaiden olisi helppo ymmärtää ja vastata kysymyksiin. Kirjallinen palaute saatiin kaikilta 21 asiakkaalta.

Palautelomakkeella kysyttiin taustatietona vastaajan sukupuoli ja ikä. Lisäksi kysyttiin, montako kertaa vastaaja on käynyt Kelopuun eläinavusteisessa toiminnassa sekä oliko vastaaja lähtenyt toimintaan mielellään. Eläinavusteissa toiminnassa käyneistä oli poikia/miehiä 14 ja tyttöjä/naisia 7 (kuvio 17). Suurin osa asiakkaista (13) oli 11-14 vuotiaita. 7-10 vuotiaita oli 4, 15-18 vuotiaita 3 ja yli 18-vuotiaita oli 1 (kuvio 18).

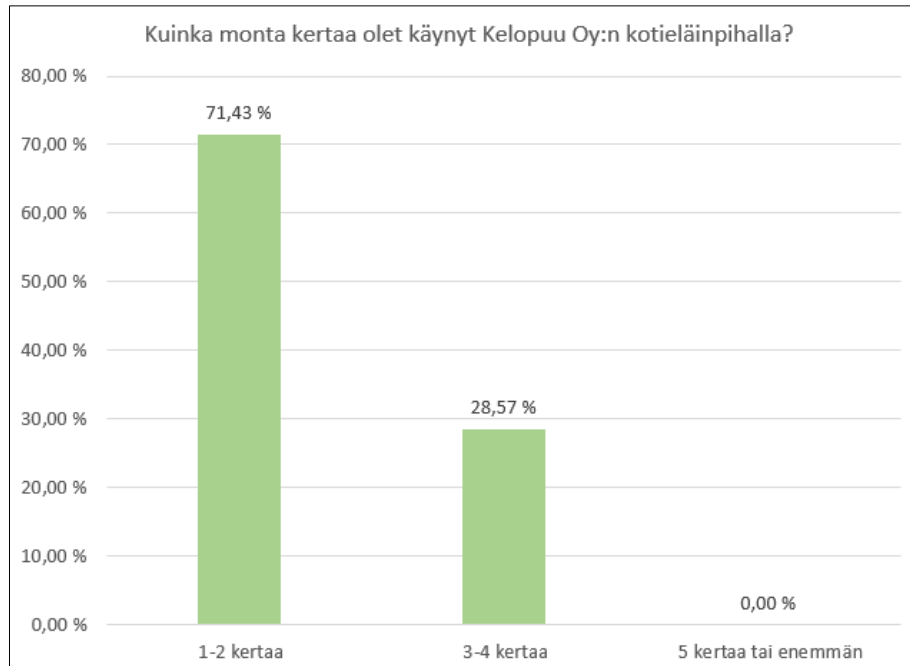

Kuvio 17. Vastaajien sukupuoli (N=21)

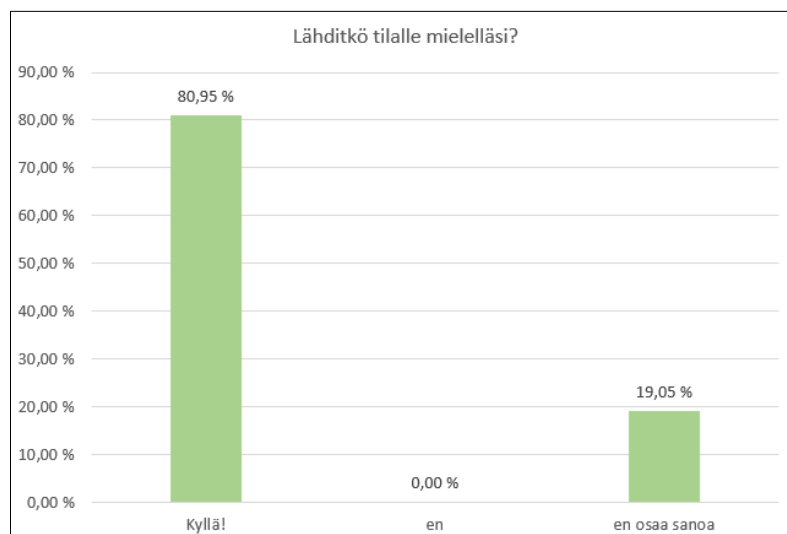

Kuvio 18. Vastaajien ikä (N = 21)

Suurin osa asiakkaista (15) oli käynyt Kelopuun pieneläinavusteisessa toiminnassa kesän 2019 aikana 1 tai 2 kertaa, 6 oli käynyt 3 tai 4 kertaa ja yksikään asiakas ei ollut käynyt toiminnassa 5 kertaa tai enempää (Kuvio 19). 17 asiakasta oli lähtenyt toimintaan mielellään, 4 ei osannut sanoa lähtikö toimintaan mielellään vai ei. Kielteisesti ei ollut vastannut kysymykseen kukaan. (Kuvio 20)

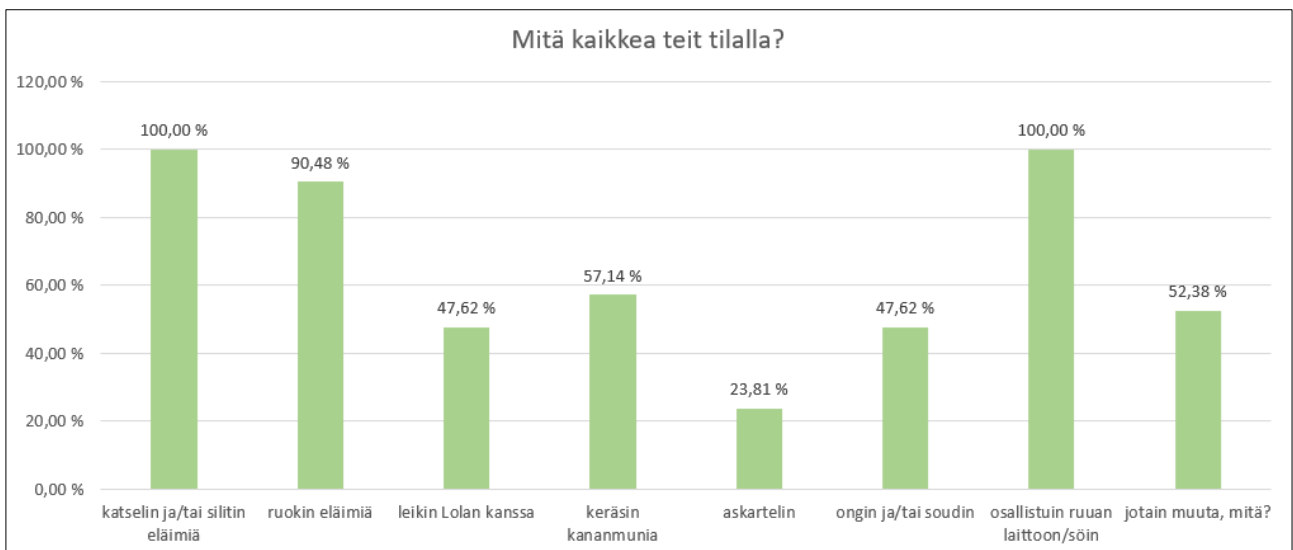

Kuvio 19. Kuinka monta kertaa vastaaja on käynyt Kelopuun kotieläinpihalla (N = 21)

Kuvio 20. Oliko vastaaja lähtenyt mielellään kotieläinpihalle (N = 21)

Monivalintakysymykseen, mitä kaikkea asiakkaat tekivät toiminnan aikana, saatiin vastauksia kuvion nro 21 mukaisesti. Kaikki asiakkaat olivat katselleet ja/tai silittäneet eläimiä. 90,48 % oli ruokkinut eläimiä. 47,62 % oli leikkinyt Lola-koiran kanssa. 57,14 % oli kerännyt kananmunia. 23,81 % oli askarrellut. Askarteluun luettiin kaikki käsillä tekeminen kuten myös maalaaminen ja piirtäminen. 47,62 % oli onkinut ja/tai käynyt soutelemassa. Kaikki olivat osallistuneet ruokailuun ja/tai ruoan laittoon. 52,38 % oli valinnut kohdan ”jotain muuta, mitä?”. Muita asiakkaiden mainitsemia toimintoja olivat olleet uiminen, saunominen ja jalkapallo.

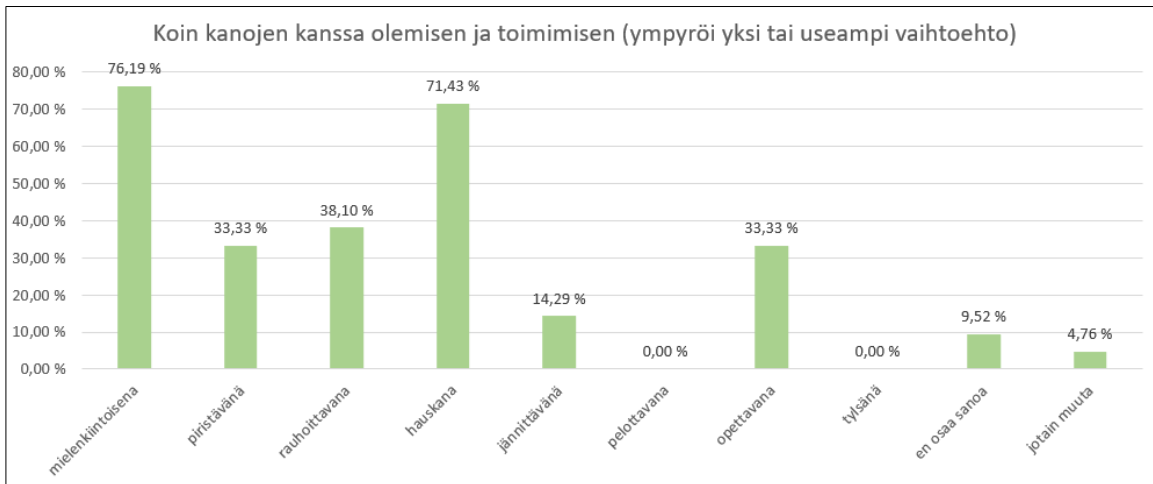

Kuvio 21. Mihin aktiviteetteihin asiakkaat osallistuivat (N = 21)

Avoimeen sanalliseen kysymykseen, mikä käynneissä oli ollut mukavinta, tuli seuraavanlaisesti vastauksia: 71 % asiakkaista nosti mukavimpana asiana eläimet. Näistä 26,6 %:n mielestä kaikki eläimet tai yleisesti eläinten hoito tai niiden rapsuttaminen oli parasta, kun taas 46,6 % mainitsi parhaana asiana kanit, 20 % pässit ja toinen 20 % piti eniten Lolasta. Kaikista vastanneista 9 %:n mielestä parasta oli ”kaikki” ja vastaavasti 9 % piti eniten liikunnallisista aktiviteeteista (jalkapallo ja uinti). Yksi vastanneista (5 %) ei osannut eritellä, mikä oli parasta.

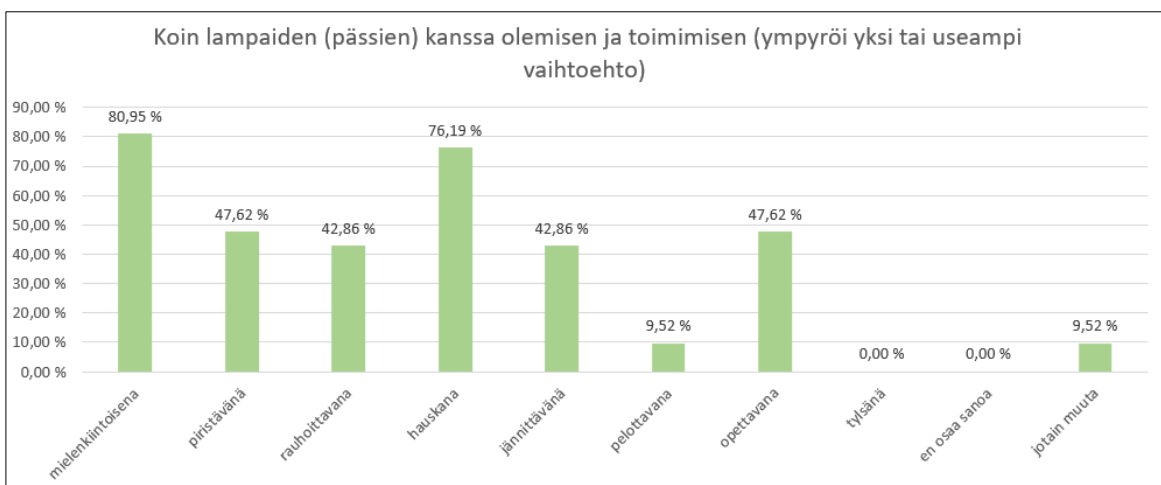
Kysymykseen, oliko tai tapahtuiko tilalla jotain, josta asiakas ei pitänyt, 81 % prosenttia vastasi kieltävästi. 19 % vastasi kysymykseen myöntävästi, eritellen syiksi mm. sateen, sen että Lola ei ollut paikalla, pässin henki oli haissut pahalle tai asiakas oli säikähtänyt sammakkoa.

Viidellä seuraavalla kysymyksellä selvitettiin, millaisena asiakkaat olivat kokeneet eri eläinten kanssa toimimisen. Kanat (Kuvio 22) koettiin erityisesti mielenkiintoisina (76,19 %), hauskoina (71,43 %), rauhoittavina (38,10 %), piristävänä (33,33 %) ja opettavina (33,33 %). 14,29 % koki kanat jännittävinä, 9,52 % ei osannut sanoa ja 4,76 % vastasi ”jotain muuta”. Kanoja ei koettu pelottavina eikä tylsinä.

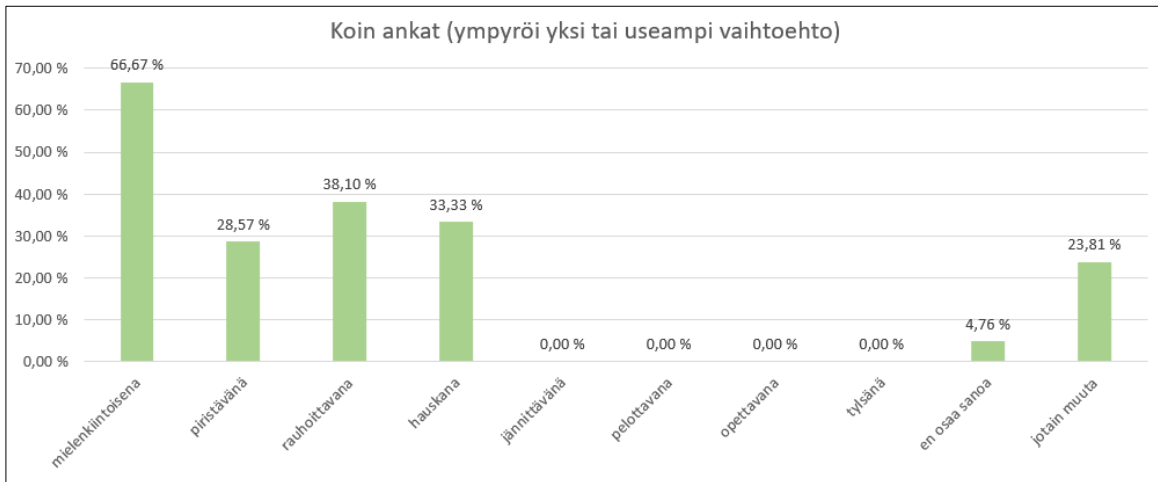
Kuvio 22. Asiakkaiden kokemus kanoista (N = 21)

80,95 % asiakkaista koki lampaat (Kuvio 23) mielenkiintoisina, 76,19 % hauskoina, 47,62 % piristävänä ja opettavina, 42,86 % rauhoittavina ja jännittävinä. 9,52 % koki lampaat pelottavina ja samannäköisiä valintoja tuli kohtaan ”jotain muuta”. Kukaan ei kokenut lampaita tylsinä.

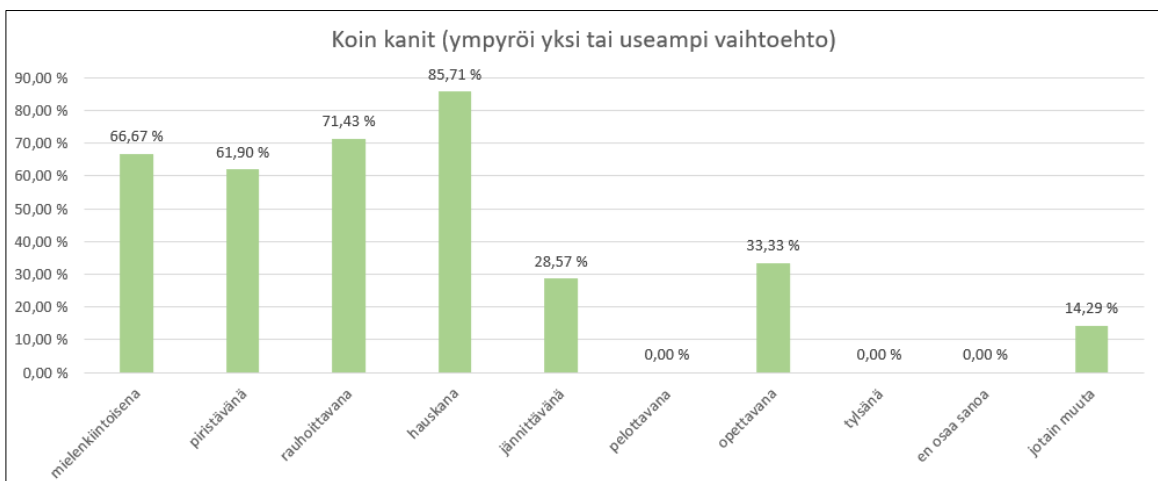
Kuvio 23. Asiakkaiden kokemus lampaista (N = 21)

Ankat koettiin pääasiassa mielenkiintoisina (66,67 %). 38,10 % koki ankat myös rauhoittavina, 33,33 % hauskoina, 28,57 % piristävänä ja 23,81 % valitsivat ”jotain muuta” (Kuvio 24). Ankoja ei koettu jännittävinä, pelottavina, opettavina eikä tylsinä.

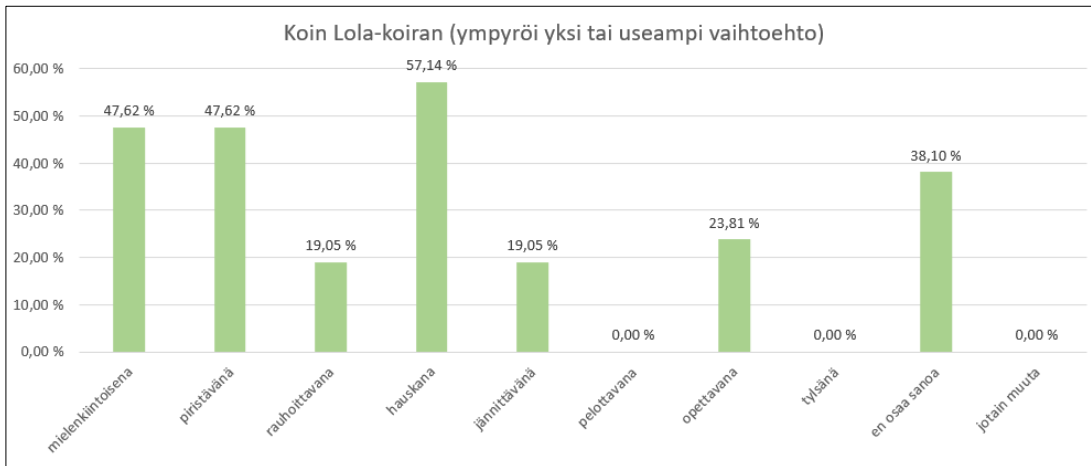
Kuvio 24. Asiakkaiden kokemus ankoista (N = 21)

Kanit koettiin eniten hauskoina (85,71 %), rauhoittavina (71,43 %), mielenkiintoisina (66,67 %) ja piristävänä (61,90 %) (Kuvio 25). Lisäksi 28,57 % asiakkaista koki kanit jännittävinä, 33,33 % opettavina ja 14,29 % valitsi ”jotain muuta”. Kaneja ei koettu pelottavina eikä tylsinä.

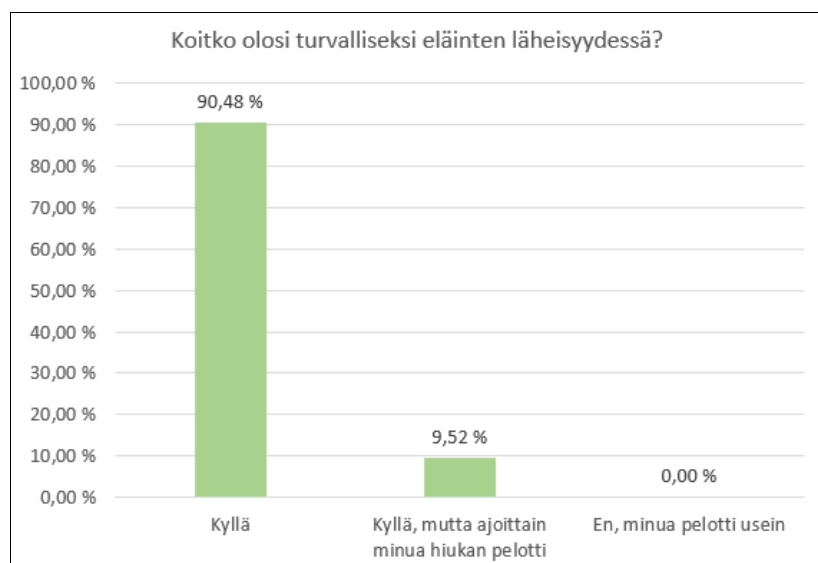
Kuvio 25. Asiakkaiden kokemus kaneista (N = 21)

Lola-koira koettiin pääasiassa hauskana (57,14 %), mielenkiintoisena (47,62 %) sekä piristävänä (47,62 %). 38,10 % ei osannut sanoa (Kuvio 26). 23,81 % koki Lolan opettavana, 19,05 % koki Lolan jännittävänä ja saman verran vastanneista koki Lolan rauhoittavana.

Kuvio 26. Asiakkaiden kokemus koirasta (N = 21)

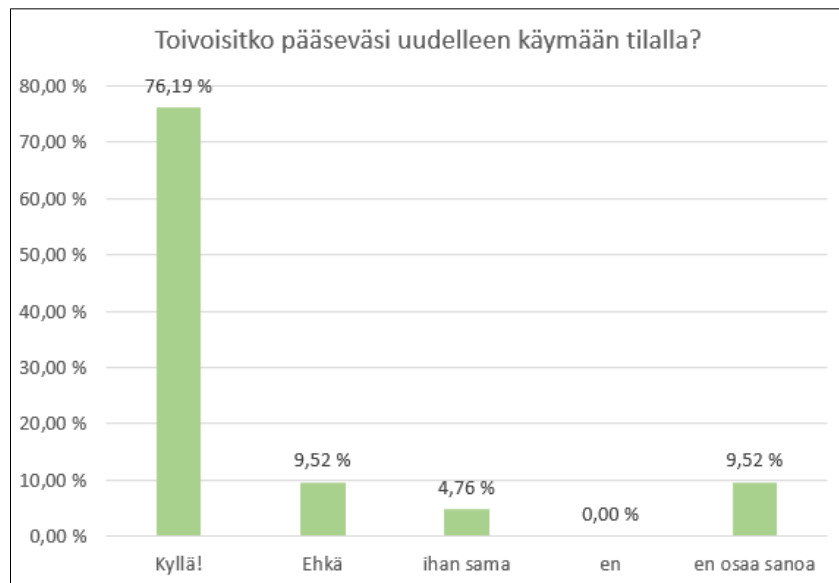
Kuviosta 27 nähdään, että lähes kaikki (90,48 %) asiakkaat olivat kokeneet olonsa turvalliseksi eläinten läheisyydessä. Suurin osa asiakkaista oli mielestään saanut riittävästi ohjeistusta eläimistä ja niiden kanssa toimimisesta (Kuvio 28) ja 76,19 % toivoi pääsevänsä uudelleen tilalle (Kuvio 29).

Kuvio 27. Asiakkaiden kokemus turvallisuudesta eläinten läheisyydessä (N = 21)

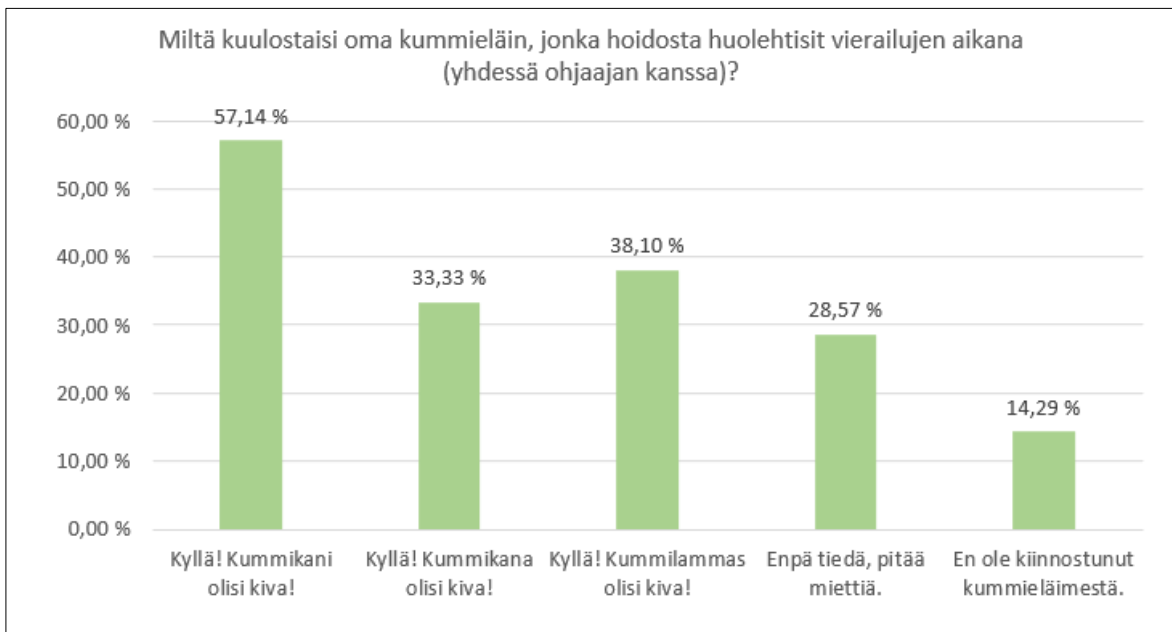

Kuvio 28. Olivatko asiakkaat saaneet riittävästi ohjeistusta (N = 21)

Kuvio 29. Toivoivatko asiakkaat pääsevänsä uudelleen tilalle (N = 21)

Kysymykseen, olisiko asiakas kiinnostunut omasta kummieläimestä ja sen hoitamisesta ohjaajan kanssa, 14,29 % vastasi, ettei ollut kiinnostunut ja 28,57 % ei osannut sanoa. Loput olivat kiinnostuneita kanista (57,14 %), lampaasta (38,10 %) sekä kanasta (33,33 %) kummieläimenä (Kuvio 30).

Kuvio 30. Oliko asiakas kiinnostunut kummieläimestä (N = 21)

Avoimeen kysymykseen, mitä toivoisit pääseväsi tekemään jatkossa Kelopuun kotieläinpihalla, vastattiin seuraavasti: 9,5 % ei osannut sanoa. 9,5 % toivoi jalkapallon pelaamista. 14,3 % toivoi uintia. Kanamunankeruuta ja samaa sisältöä toivoi molempia 19 % asiakkaista. Eläinten kanssa tapahtuvaa toimintaa (erityisesti pupujen hoitoa) toivoi 33,3 % asiakkaista.

Lopuksi annettiin mahdollisuus vielä kommentoida toimintaa omin sanoin. 21:nestä asiakkaasta 18 vastasivat kohtaan. Avoimissa vastauksissa korostuivat positiiviset kokemukset kommentteina kuten ”Kivaa oli”, ”koska pääsen taas mökille”, ”mökillä oli kivaa!”, Vauvapuput on söpöjä ja ihania”.

7 Pohdinta

Luontolähtöisen toiminnan eteen tehty valtakunnallinen työ on kantamassa hedelmää. Vuoden 2022 tammikuussa perustettiin eduskuntaan eläinavusteinen työryhmä, jonka tavoite on edistää eläinavusteisen työskentelyn asemaa kouluissa ja sosiaali- ja terveystalvelujen joukossa sekä lisätä työskentelyn tunnettuutta. Lisäksi alkuvuonna Green Care Finland ry:n asiantuntijaryhmän toimesta laadittiin aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttöönottamisesta. Kesäkuussa eduskunnan eläinavusteisen työryhmän järjestämässä kansalaistilaisuudessa julkaistiin Luonnonvarakeskuksen politiikkasuositus eläinavusteisuuden vastuullisesta käyttöönotosta kuntien palveluihin. Luontolähtöisen toiminnan mahdollisuudet vakuuttavat ja askeleita ollaan ottamassa menetelmien laajamittaiseksi hyödyntämiseksi. Menetelmien käyttöönoton yleistymisellä voi parhaimmillaan olla merkittäviä yhteiskunnallisia sekä taloudellisia vaikutuksia.

Ensisijainen yhteiskunnallinen painoarvo eläinavusteisten menetelmien laajemmalla käyttöönotolla on ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa. Ihmisten hyvinvointia ei kuitenkaan lisätä eläinten ja luonnon kustannuksella, vaan olemalla niiden kanssa vuorovaikutuksessa. Kun ihminen hoivaa eläintä, eläin hoivaa ihmistä. Hyvinvointivaikutuksen laajentumana voidaan nähdä niiden tarjoamat mahdollisuudet maaseutuuyrittäjyyteen. Luontolähtöiset palvelut voivat tuoda mielekkään lisän yrittäjän arkeen sekä tarvittavia lisäansioita. Mainittakoon esimerkkinä Norja, jossa on 2000-luvun alusta asti panostettu maatalouden ja hoivatyön yhdistämiseen sekä koulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön niin yksityisellä sektorilla kuin kunta- ja valtiotasollakin. Monille tiloille Norjassa luontolähtöisen toiminnan tuottaminen on tuonut tarvittavia lisätuloja (Roos 2011). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi eläinavusteiset palvelut voivat tukea alkuperäisrotujen säilyttämistä, tuoden niiden pitämiseen kannattavuutta. Vahvistamalla luonto- ja eläinlähtöisten palveluiden käyttöä, vahvistetaan sekä ihmisten että luonnon hyvinvointia, ja varmistetaan, että luonnon monimuotoisuus ja hyvää tekevät elementit säilyvät ulottuvillamme.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää eläinavusteinen palvelu lastensuojelun avohuollon palveluita tuottavalle yritykselle. Työn tulosten ja kehitetyn kokonaisuuden toimivuuden arvioinnissa objektiivisuus pyrittiin varmistamaan osallistamalla keskusteluun koko työryhmä. Sen lisäksi, että opinnäytetyöllä on suora hyöty toimeksiantajayritykselle, se tarjoaa näkökulmia myös muille yrityksille ja luontolähtöistä yrittäjyyttä suunnitteleville. Se voi lisäksi toimia rohkaisuna eläinavusteista toimintaa suunnittelevalle ja näkemään ympärillä olevia mahdollisuuksia. Kaiken ei

tarvitse olla suurta ja hienoa ollakseen toimivaa ja tehokasta. Mahdollista on aloittaa myös pienin resurssein ja pienin askelin.

Kehittämistyön tuloksena syntynyt kotieläinpihatyyppinen toimintaympäristö, jossa mahdollistui erilaisten eläinten kanssa työskentely, oli ratkaisuna toimiva. Palveluun valikoituneet eläinlajit ja eläinyksilöt soveltuivat hyvin eläinavusteiseen toimintaan ja työntekijät toivat esille, että kaikille asiakkaille löytyi yleensä vähintään yksi eläinlaji, jota asiakas halusi ja uskalsi lähestyä. Turunen toteaa opinnäytetyönsä tuloksissa, että Green Care toimijoiden kokemuksen mukaan erinäköiset ja eri luonteiset eläinlajit ja yksilöt mahdollistavat asiakkaiden kanssa keskustelun myös ihmisten erilaisuudesta (Turunen 2019). Tämä toteutui myös Kelopuun asiakkaiden kanssa. Eläinten läsnäololla ja niiden kanssa toimimisella olivat työntekijät havainneet olevan useiden asiakkaiden kohdalla erilaisia positiivisia vaikutuksia, joka on linjassa muun muassa Kelan julkaisussa Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio (2021) kuvattujen vaikutusten kanssa. Julkaisussa kerrotaan eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen vaikutusten näkyvän monitahoisena kokonaisuutena sekä psyykkisellä, fyysisellä, sosiaalisella että tunteiden alueella (s. 19). Asiakaspalautteet toiminnasta ja eläimistä olivat vahvasti positiivisia ja niistä oli pääteltävissä, että eläinten kohtaaminen ja niiden kanssa toimiminen oli suurimmalle osalle asiakkaista ollut mielekästä. Lisäksi toiminta palveli yrityksen työntekijöitä tuomalla työn arkeen tervetullutta vaihtelua.

Kanat olivat eläinavusteisessa toiminnassa keskeisessä roolissa. Niiden tarkkailu koettiin viihdyttävänä ja ne elävöittivät pihaa värikkäinä ja hauskoina seuralaisina. Viihdyttävää asiakkaille oli myös katsella ankkojen polskuttelua uima-altaassa, mutta lähikontaktiin eivät ankat suostuneet eikä ankkoja siksi hyödynnetty aktiivisesti työskentelyihin. Sitä vastoin kanojen sosiaalisuus ja uteliaisuus oli monelle asiakkaalle jännittävää ja saattoi aluksi hieman pelottaa. Asiakkaille kerrottiin, että kana tutkii nokallaan kaikkea ja siksi koputtelee myös ihmisten kenkiä. Useimmat innostuivat heittelemään jyviä kanatarhaan ja rohkeimmat antoivat kanojen nokkia jyviä omasta kädestään. Kanojen tarkkailu ja havainnoista keskusteleminen toimi myös niillä asiakkailla, jotka eivät kanoja uskaltaneet muuten lähestyä. Kanoja oli mahdollista ruokkia verkon läpi heittämällä jyviä tai tarjoamalla ruohoa kanoille. Koska kanat pystyttiin rajaamaan kanalan ulkopuolelle tarhaan, tuotti kananmunien keruu löytämisen iloa myös kanoja aristeleville. Toisaalta monet asiakkaat nauttivat kanojen läheisyydestä ja toivoivat saavansa pidellä kanaa sylissä. Kanojen silytys rajattiin kuitenkin

niin, että sylissä oloon tottunut kana oli ohjaajan sylissä, jossa asiakas sai sitä silittää. Kanojen sulki-
kien pehmeys oli monelle asiakkaalle yllätys, jota ihasteltiin ääneen.

Lampaiden määkiminen, joka toivotti tulijat tervetulleeksi usein jo pihaan saavuttaessa, toimi tilanteen keventäjänä ja sai aikaan paljon naurua. Lampaista oli mahdollista tarkkailla laitumen ulkopuolelta ja tarjota ruohoa ja rapsutuksia aitalangan yli. Ohjaajan kanssa sai mennä myös aitaukseen sisälle. Lampaat olivat hyvin sosiaalisia ja nauttivat ihmisten antamasta huomiosta. Vaikka lammas on tuotantoeläimenä pienehkö, on sillä kuitenkin paljon voimaa ja päättävyyttä. Halutessaan lisää huomiota, se saattaa tämän suoraviivaisesti myös näyttää. Tämä oli huomioitava asiakastilanteissa ja tarvittaessa rajattava lampaan liian innokas lähestyminen. Joidenkin asiakkaiden kanssa lampaiden luona käväistiin melko nopeasti, toisten kanssa vietettiin pidempiä aikoja lampaita hiljaa rapsutellen tai jutellen. Ajoittain saattoi lammas saada myös hellän halauksen asiakkaalta.

Kanien kanssa työskentely oli haastavinta, koska kanit eivät erityisemmin pitäneet silittämisestä ja asiakkaita piti rajata, etteivät kanit stressaantuisi. Erityisen suuren suosion kohteena olivat kanin poikaset, joita haluttiin yhä uudelleen katsomaan. Poikueita syntyi kesän aikana kaksi. Emon ja vastasyntyneiden pesäpoikasten häkki rauhoitettiin alkuun täysin asiakkailta. Poikasten vähän kasvettua voitiin käydä lyhyesti kurkistamassa pesään. Mukana olleet asiakkaat ohjeistettiin olemaan mahdollisimman hiljaa ja rauhallisesti ja kaikki onnistuivat tässä todella hienosti. Kuului vain hiljaista supinaa ja huokauksia, kun asiakkaat ensi kertaa eläessään näkivät pikkuruusia eläinvauvoja. Poikasten kasvettua ja lähdettyä pesästä voitiin kaneja käydä hoitamassa normaaliin tapaan. Tuoreen ruohon kerääminen kaneille oli toimiva aktiviteetti sekä rehun ja veden jako ja heinäähkin täyttö.

Eläinten pitopaikkana kesäasunnon pihapiiri ja tehdyt ratkaisut olivat pääpiirteittäin toimivia. Ainoa heikommin toimiva ratkaisu oli kanien laidun, joka osoittautui epätasaisuutensa vuoksi haastavaksi, koska häkin alareunan ja maan väliin jääviä koloja oli yhä uudelleen tilkittävä, etteivät poikaset pääsisi karkaamaan. Pelto osoittautui myös paahteiseksi ja kuumaksi. Kovimmilla helteillä härkejä peitettiin vaaleilla kastelluilla lakanoilla varjon ja viileyden lisäämiseksi. Savipitoinen pelto auttoi osaltaan viilentämään makoilevien kanien oloa. Minkäänlaisia sairauden tai huonovointisuuden oireita ei kaneilla lämmöstä huolimatta ilmennyt.

Ohjaajien näkökulmasta katsottuna kehittämistyöhön valikoiduista pientuotantoeläimistä toimivimmat eläimet olivat kanat ja lampaat. Kanit eivät asiakkaiden suosioista huolimatta olleet yhtä toimivia arkuutensa vuoksi. Jokseenkin ongelmalliseksi koettiin myös lampaiden ja erityisesti kanien käyttö lihantuotantoon, jota ei asiakkaille tuotu esille. Tästä näkökulmasta katsoen aikuiset uuhet ja lemmikkikanit saattaisivat soveltua pitkäjänteiseen asiakastyöhön pässikaritsoja ja tuotantokaneja paremmin. Tällä hetkellä kanien käyttö onkin tauolla, ja lampaat tulevat kesän ajaksi vain lainaan. Myös kanien pitäminen häkeissä herätti opinnäytetyön tekijässä paljon pohdintaa. Vaikka laidunhäkit olivat kooltaan lain määrittämää minimikokoa suuremmat, ja pohjaverkkona käytettiin suurisilmäistä aitaverkkoa, olisi kaivaminen ja vapaa liikkuminen voinut päästä toteutumaan paremminkin. Mahdollinen ratkaisu voisi olla esimerkiksi katettu ja kaneja varten sisustettu aitaus, jossa olisi runsaasti tilaa liikkua ja jossa kanit voisivat toteuttaa luonnollista tarvettaan kaivaa kuoppia ja tunneleita. Aitaukseen voisi tuoda tuoleja, jossa voisi istua ja tarkkailla kanien touhuja ja kanit voisivat halutessaan tulla tutustumaan ihmisiin. Kanien karkaaminen kaivamalla olisi estettävä esimerkiksi hautaamalla aitaverkon alareuna syväälle maahan.

Opinnäytetyön suunnittelua haastoivat sopivan näkökulman löytäminen ja työn rajaaminen. Aiheen poikkitieteellisyyden vuoksi tuntui haastavalta saada tutkimuksen painopiste pysymään maaseutuelinkeinoissa ajautumatta liikaa sosiaalialan puolelle. Kehittämistyön aihe oli laaja ja monitasoinen, josta olisi riittänyt tutkittavaa monesta eri näkökulmasta. Asiakaskohtaisten tavoitteiden toteutumisen, toiminnan vaikuttavuuden sekä taloudellisen kannattavuuden tutkiminen olisi tuonut kokonaisuuteen tuntuvasti merkityksellisyyttä, mutta ne oli rajattava pois, jotta työ pysyi hallittavana. Näiden tutkiminen on kuitenkin jatkossa mahdollista.

Opinnäytetyön tekijän mielestä kehittämistyö kokonaisuutena onnistui hyvin. Eri ammattialat sekä kesäasunnon pihapiiri saatiin yhdistettyä toimivaksi kokonaisuudeksi ja toiminta jäi pysyvästi käyttöön. Yrityksen toiminnanjohtajan kanssa käydyssä keskustelussa todettiin, että on saavutettu tietty piste ja lisäarvo, mutta jalostettavaakin vielä on. Eläinten hoidon järjestämisen kannalta käytännöllisempää olisi, jos toimintaympäristö sijaitisi esimerkiksi opinnäytetyön tekijän eli GC-ohjaajan pihapiirissä. Kannattavuutta puolestaan toiminnalle olisi mahdollista saada esimerkiksi ohjaajien lisäkouluttautumisen kautta. Täyttääkseen Vihreän Hoivan kriteerit toiminnan toteuttaminen vaatii tällä hetkellä kaksi ohjaajaa. Mikäli yrityksen työntekijät hankkisivat Green Care -kou-

lutuksen tai Green Care -ohjaaja kouluttautuisi sosiaalialalle, ohjaaminen olisi mahdollista toteuttaa joustavammin ja kannattavammin. Maatilayrittäjyyden aloittaminen taas mahdollistaisi ympärivuotisen Green Care toiminnan sekä palveluvalikoiman ja asiakaskunnan laajentamisen.

Opinnäytetyön tekijälle työskentely asiakkaiden kanssa toi eläinavusteisen toiminnan ohjaamiseen varmuutta ja ymmärrystä. Eläinavusteinen työskentely ei ole vain eläinten kanssa puuhastelua ja oleskelua, vaan herkkää läsnäoloa ja eläimen ja asiakkaan viestien tarkkailua, jossa jokaisella toiminnalla on tarkoitus asiakkaan henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. On ollut suuri ilo olla jakamassa asiakkaiden ja eläinten kanssa koettuja ainutlaatuisia hetkiä ja toivottavasti myös juurruttamassa luontoyhteyden siemeniä.

Lähteet

A 674/2010 Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.6.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100674#Lidm45949345686800>

Alkuperäisrodut – elävää kulttuuriperintöämme. N.d. Ruokaviraston verkkojulkaisu. Viitattu 5.12.2022. https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijat/tuet-ja-rahoitus/oppaat-ja-esitteet/alkuperaisrodut_esite.pdf

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2020. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n julkaisu. ARENE. Viitattu 5.12.2022. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Avokanalat. Valtioneuvoston asetus kanojen suojelusta. 673/2010 §12. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100673#P12>

Berget, B., Ekeberg, Ø. & Braastad, B. O. 2008. Animal-assisted therapy with farm animals for persons with psychiatric disorders: effects on self-efficacy, coping ability and quality of life, a randomized controlled trial. Clin Pract Epidemiol Ment Health 4, 9. <https://cpementalhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1745-0179-4-9>

Carpenter, N. & Rosenthal, W. 2011. The essential urban farmer. Penguin Books.

Casey, J. & Csiernik, R. 2018. Farm Animal Assisted Intervention with Individuals with Dementia: An Exploratory Study. International Journal of Social Work and Human Services Practice. Viitattu 3.12.2022. https://www.researchgate.net/publication/346216170_Farm_Animal_Assisted_Intervention_with_Individuals_with_Dementia_An_Exploratory_Study

Elings, M. & Hassink, J. 2006. Farming for Health in The Netherlands. Teoksessa Farming for Health. Toim. Elings, M. & Hassink, J. Dodrecht: Springer cop. 2006, 163-176.

Eläinavusteinen työskentely avopalveluissa. Julkaisu Humana Group:n verkkosivulla. Julkaistu 2.2.2021. Viitattu 7.9.2022. <https://www.humana.fi/avopalvelut/ajankohtaista-avopalveluissa/2021/elainavusteinen-tyoskentely-avopalveluissa/>

Eläinavusteiset menetelmät. N.d. Green Care Finland ry:n verkkosivut. Viitattu 26.5.2020. <https://www.gcfinland.fi/green-care-/menetelmat/elainavusteiset-menetelmat/>

Eirtola, P. & Viljamaa, K. 2018. Selvitys kaninlihan kiinnostavuudesta. Opinnäytetyö. SeAmk. Viitattu 25.6.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/142575/Viljamaa_Katariina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hassinen, K. & Tobiasson, J. 2016. Omat lampaat – Pienlampurin käsikirja. Helsinki: Tammi.

Ilivitzky, I., Pulkkinen, T., Saario, E., Savolainen, U., Sormunen-Cristian, R. & Suvela, M. 2000. Lampaan ruokinta ja hoito. Tieto tuottamaan. Jyväskylä: Maaseutukeskuksen Liitto.

Kanit. Ruokaviraston verkkosivut. Päivitetty 16.4.2021. Viitattu 8.11.2021. <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/kanit/>

Kelopuu. N.d. Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy:n verkkosivut. Viitattu 2.12.2022. <https://kelopuu.fi/ke-lopUU/>

L 247/1996. Eläinsuojelulaki. Annettu 1.7.1996. Viitattu 17.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>

L 417/2007. Lastensuojelulaki. Annettu 1.1.2008. Viitattu 17.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Annettu 1.1.2001. Viitattu 17.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

L 1096/1996. Luonnonsuojelulaki. Annettu 1.1.1997. Viitattu 17.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Annettu 1.4.2015. Viitattu 17.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L3P13>

Laatu. N.d. Green Care Finland ry:n verkkosivut. Viitattu 27.2.2022. <https://www.gcfinland.fi/laatu/>

Lammas- ja vuohirekisteri. 2021. Ruokaviraston verkkosivut. Päivitetty 15.12.2021. Viitattu 29.3.2022. <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/lampaat-ja-vuohet/lammas--ja-vuohirekisteri/>

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. N.d. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 22.8.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>

Lilja, T., Yli-Viikari, A., Heikkilä, K., Kivinen, T., Kirveennummi, A. & Rantamäki-Lahtinen, L. 2008. Maataloudesta terveyttä ja hyvinvointia: hoivamaatalouden mahdollisuudet. Suomen maataloustieteellisen seuran tiedote nro 23. Viitattu 11.9.2019. <https://journal.fi/smst/article/view/76982>

Lipponen, M. 2019. Luonto- tai eläinavusteisen palvelun asema julkisen sektorin palvelutarjonnassa. Green Care Finland ry:n blogi. Julkaistu 3.10.2019. Viitattu 10.9.2020. <https://www.gcfinland.fi/kehittaminen/maaseudun-hyvinvointiyrittäjyyden-koordinaatiohanke/hyvinvoi-blogit/maiija-lipponen--luonto--tai-elainavusteisen-palvelun-asema-julkisen-sektorin-palvelutarjonnassa/>

Lipponen, M. 2021. Eläimen mukanaolo kuntoutuksessa vaatii myös eettistä pohdintaa. Blogikirjoitus Luonnonvarakeskuksen verkkosivuilla. Julkaistu 8.6.2021. Viitattu 30.11.2022. <https://www.luke.fi/fi/blogit/elaimen-mukanaolo-kuntoutuksessa-vaatii-myos-eettista-pohdintaa>

Luomukanala. Ruokaviraston verkkosivut. Päivitetty 29.10.2018. Viitattu 21.1.2022. <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/elintarvikkeiden-alkutuotanto/elaimista-saatavat-elintarvikkeet/munat/tuotantomuodot/>

Luontohoiva & Luontovoima. N.d. Green Care Finland ry:n verkkosivut. Viitattu 26.5.2020. <https://www.gcfinland.fi/green-care-/luontohoiva---luontovoima/>

Menetelmät. N.d. Green Care Finland ry:n verkkosivut. Viitattu 18.8.2022. <https://www.gcfinland.fi/green-care-/menetelmat/>

Roos, I. 2011. Green Care opintomatka Norjaan. Matkaraportti. Työteho-seura. Viitattu 3.12.2022. https://www.tts.fi/files/294/gc-norjanmatka27-29_9_2011.pdf

Salovuori, T. 2020. Luonto kuntoutumisen tukena. 2. uudistettu painos. PDF. Sininauhaliitto. Viitattu 24.3.2021. <https://www.sininauhaliitto.fi/julkaisut/kirjallisuus/luonto-kuntoutumisen-tukena-verkkoversio-2020/>

Sormunen-Cristian, R. 2000. Laidun. Teoksessa Lampaan ruokinta ja hoito. Tieto tuottamaan. Jyväskylä: Maaseutukeskuksen Liitto.

Suomalainen Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja. 2018. Luonnonvarakeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Green Care Finland ry. Verkkopublication. Viitattu 18.8.2022. https://www.gcfinland.fi/tiedostopankki/503/Green_Care_tyokirja_2021.pdf

Suomi, A. & Juusola, M. 2016. Vihreä Hoiva ja Voima. Tallinna: Terapia- ja valmennuskeskus Helsingin Majakka

Suopanki, A. 2011. Green Care sosiaalityön mahdollisuutena. Kandidaatin tutkielma. Lapin yliopisto. Viitattu 24.3.2021. <https://docplayer.fi/11315513-Green-care-sosiaalityon-mahdollisuutena.html>

Telkänranta, H. 2004. Kanojen maailma. Sanasilta Oy.

IAHAIO White Paper. 2018. The IAHAIO Definitions for Animal Assisted Intervention and Guidelines for Wellness of Animals Involved in AAI. Viitattu 3.12.2022. https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2018/04/iahaio_wp_updated-2018-final.pdf

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissessiin, osallisuuteen ja tiedontuotantoon. Tampere: Juvenes Print.

Tuotantoeläimet. 2019. Ruokaviraston verkkosivut. Viitattu 20.9.2022. <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/elainten-hyvinvointi/elainsuojelu-pitopaikoissa/tuotantoelaimet/>

Turunen, L. 2019. Pientuotantoeläinten soveltuvuus, koulutus ja käyttö Green Care -asiakastyössä. Opinnäytetyö. JAMK. Viitattu 5.12.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904084620>

Virta, S. 2022. Kun ammattilaisen työparina toimii eläin, saadaan aikaan inhimillisiä ja taloudellisia hyötyjä. Blogikirjoitus Vihreiden liiton verkkosivuilla. Julkaistu 16.6.2022. Viitattu 30.11.2022. <https://www.vihreat.fi/ajankohtaista/kun-ammattilaisen-tyoparina-toimii-elain-saadaan-aikaan-inhimillisia-ja-taloudellisia-hyotyja/>

Voimaa ja hoivaa luonnosta. N.d. Green Care Finland ry:n verkkosivut. Viitattu 26.5.2020. <https://www.gcf inland.fi/>

Yhdistyksen eettiset ohjeet. N.d. Green Care Finland ry:n verkkosivut. Viitattu 19.3.2021. <https://www.gcf inland.fi/yhdistys/yhdistyksen-eettiset-ohjeet/>

Yli-Viikari, A., Porthén, A., Mäkinen, S., Pohjola-Stenroos, S., Rutanen, J., Kattilakoski, M. 2022. Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttöönottamisesta. Viitattu 16.5.2022. <https://www.gcf inland.fi/tiedostopankki/968/STM-Aloite-Luontolahtoisten-menetelmien-kehittaminen25012022.pdf>

Liitteet

Liite 1. Asiakaspalautekysely

KYSELYHAASTATTELU KELOPUU Oy:n asiakkaille

kesän ja syksyn 2019 aikana toteutetusta toiminnasta kotieläinpihalla Pirkkalassa

1. sukupuoli
 - a. poika/mies
 - b. tyttö/nainen

2. ikä
 - a. 7-10
 - b. 11-14
 - c. 15-18
 - d. yli 18

3. Kuinka monta kertaa olet käynyt Kelopuu Oy:n kotieläinpihalla?
 - a. 1-2
 - b. 3-4
 - c. 5 tai enemmän

4. Lähditkö tilalle mielelläsi?
 - a. kyllä!
 - b. en
 - c. en osaa sanoa

5. Mitä kaikkea teit tilalla?
 - a. katselin ja/tai silitin eläimiä
 - b. ruokin eläimiä
 - c. leikin Lolan kanssa
 - d. keräsin kananmunia
 - e. askartelin
 - f. ongin ja/tai soudin
 - g. osallistuin ruuan laittoon/söin
 - h. jotain muuta, mitä? _____

6. Mikä tilalla käynneissä on ollut mukavinta?

7. Oliko tai tapahtuiko tilalla jotain, josta et pitänyt?

8. Koin kanojen kanssa olemisen ja toimimisen

- a. mielenkiintoisena
- b. piristävänä
- c. rauhoittavana
- d. hauskana
- e. jännittävänä
- f. pelottavana
- g. opettavana
- h. tylsänä
- i. en osaa sanoa
- j. jotain muuta

9. Koin pässien kanssa olemisen ja toimimisen

- a. mielenkiintoisena
- b. piristävänä
- c. rauhoittavana
- d. hauskana
- e. jännittävänä
- f. pelottavana
- g. opettavana
- h. tylsänä
- i. en osaa sanoa
- j. jotain muuta

10. Koin ankat

- a. mielenkiintoisena
- b. piristävänä
- c. rauhoittavana
- d. hauskana
- e. jännittävänä
- f. pelottavana
- g. opettavana
- h. tylsänä
- i. en osaa sanoa
- j. jotain muuta

11. Koin kanit

- a. mielenkiintoisena
- b. piristävänä
- c. rauhoittavana
- d. hauskana
- e. jännittävänä
- f. pelottavana
- g. opettavana

- h. tylsänä
- i. en osaa sanoa
- j. jotain muuta

12. Koin Lola-koiran

- a. mielenkiintoisena
- b. pirstävänä
- c. rauhoittavana
- d. hauskana
- e. jännittävänä
- f. pelottavana
- g. opettavana
- h. tylsänä
- i. en osaa sanoa
- j. jotain muuta

13. Koitko olosi turvalliseksi eläinten läheisyydessä?

- a. kyllä
- b. kyllä, mutta ajoittain minua hiukan pelotti
- c. en, minua pelotti usein

14. Saitko mielestäsi riittävästi ohjeita ja tietoa eläimistä ja niiden kanssa toimimisesta?

15. Toivoisitko pääseväsi uudelleen käymään tilalla?

- a. kyllä!
- b. ehkä
- c. ihan sama
- d. en
- e. en osaa sanoa

16. Mitä toivoisit pääseväsi tekemään jatkossa Kelopuun kotieläinpihalla ja/tai sen ympäristössä?

17. Mitä muuta haluaisin sanoa luonto- ja eläintoimintaan liittyen?